

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1922.

Andra kammaren.

Nr 18.

Onsdagen den 15 mars, e. m.

Kl. 7 e. m.

Fortsattes det på förmiddagen började sammanträdet.

§ 1.

Till behandling upptogs först konstitutionsutskottets utlåtande, nr 7, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t i fråga om meddelande av vissa bestämmelser angående val av riksdagens justitieombudsman.

*Ang. val av
riksdagens
justitie-
ombudsman.*

I en inom andra kammaren väckt, till konstitutionsutskottet hänvisad motion, nr 197, hade herr *Kilbom m. fl.* hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning och framläggande av förslag till den ändring i grundlagar och andra riksdagens justitieombudsman rörande författningar, som kunde tarvas för införande av dels förbud att till befattningen utse den, som under närmast föregående till antalet angivna åren innehaft statstjänst, eller statstjänst med sådan till siffran begränsad avlöning, att tjänsten kunde antagas hava varit ett för ifrågavarande person väsentligt levnadskall, dels förbud för riksdagens justitieombudsman att efter frånträde av sin syssla inom viss tid övertaga statstjänst eller statstjänst av nyssnämnd art.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon riksdagens åtgärd föranleda.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr *Kilbom*: Ja, herrarna torde ursäkta, om jag tar till orda i denna fråga en gång till. Det är nu visserligen så, att jag inte har några förhoppningar om att få någon ändring i utskottets förslag, allra helst som jag ju, vilket framgick av vissa tidningar sista gången frågan var före, blev fullständigt nedgjord, för att nu inte begagna ett uttryck, som dumhetens representant i den stockholmska omedvetna skämtpressen använde: fullständigt utskrattad.

Jag vill emellertid be att få återföra saken en liten smula till de synpunkter, som man hade på J. O.-ämbetet och dess uppgifter inom det gamla lantmannapartiet, det parti i riksdagen, som kan-

Ang. val av
riksdagens
justitie-
ombudsman.
(Forts.)

ske mer än något anhat ansåg en av sina huvuduppgifter vara att bekämpa ämbetsmannabyråkratien och de olika avarter, som denna tog sig. Jag har i det avseendet funnit ett uttalande av en person, vars politiska uppfattning i våra dagar säkerligen stod närmast i samklang med det gamla lantmannapartiets, nämligen Emil Svensén, som i sista häftet av Svenska historien för svenska folket skrivit, bland annat, om J. O.-ämbetets tillkomst. Han erinrar om att »inom den grundlagsstiftande riksdagen hade statens ämbets- och tjänstemän så mycket att säga, att det icke kunde förväntas, att byråkratins inflytande genom den nya författningen skulle överhövan inskränkas. Med mycken noggrannhet», tillägger han — och det är ju lämpligt för dem, som uttala, att de ha så stort intresse för J. O.-saken, att taga fasta här på — »har denna därför vakat över ämbetsmännens oavsättlighet utan laga rannsaking och dom, under det att ämbetsmännen i en del andra konstitutionella stater kunna godtyckligt ombytas.» Och han fortsätter: »Ämbetsmaktens självständighet har därmed tryggats på ett sätt, som — — — ibland kunnat överhövan försvåra indragningen av överflödiga eller ombildning av olämpliga ämbeten, som byråkratien envist motsatt sig, då det medfört minskning i antalet och storleken av kronans brödstycken.» Och på tal om kapitlet angående det oriktiga i, vilket vi också framhållit i motionen, att skapa åtalsmonopol, då det gäller ämbetsmännen, framhåller han följande: »Med en nästan ängslig omsorg har regeringsformen vakat över att icke vem som helst finge utan vidare åtala statens ämbets- och tjänstemän, med vilka han råkat i delo», utan, tillägger han, »det skulle förbehållas en av regeringen utnämnd justitiekansler och en av riksdagen tillsatt justitieombudsman att bestämma, om åtal borde äga rum eller icke. Grundlagen gav åt J. O.», fortsätter han, »en självständig ställning, som likställde honom med statens högsta ämbetsmän och ålade honom ett ingående övervakande av domstolarnas och ämbetsmännens verksamhet. En kraftig utövning av hans myndighet kunde i hög grad inskränka byråkratins makt» — när ha vi under de senaste åren sett denna kraftiga utövning? — »och från dess högsta spetsar uttalades därför under den följande tiden ängsliga farhågor för att ämbetets innehavare skulle fylla sin uppgift såsom ett slags moderna folktribuner. Denna ängslan har i det följande utövat en icke ringa inverkan — — — på första kammarens åtgärder vid riksdagens val av justitieombudsman, och dessa val hava därför ej sällan kommit att falla på män, som visserligen varit kunniga och dugande, men näppe- ligen utövat sin befattning med det eftertryck grundlagen avser.»

Jag kan inte finna annat, än att detta tillfullo styrker vad vi uttalat både i den föregående motionen och i den, som nu föreligger till behandling.

Om jag därtill ser på en berättelse, avgiven till 1911 års riksdag, av en av de riksdagens justitieombudsmän, som senast åberopades, bl. a. av herr Vennerström, nämligen herr Hasselrot, så finner jag, att redan under tidigare riksdagar hade man upprepade gånger irån lagutskottet, i motsats till vad som uttalats i år, uttryckt den

meningen, att riksdagens justitieombudsman borde på kraftigast tänkbara sätt övervaka ämbetsmännens arbete och icke enbart beivra större förseelser utan också i största utsträckning åtala mindre förseelser från ämbetsmännens sida. Jag ställer den frågan till kammarens ärade ledamöter: har J. O.-ämbetet under de senaste åren skötts på det sätt, som Hasselrot i denna utredning, som jag här åberopar, anfört? Det citeras i denna ämbetsberättelse också ett uttalande av lagutskottet vid riksdagen 1859—60, vari det heter bland annat: »Djup är därför betydelsen av detta ämbete, högt det kall att vara ett fritt folks ombud vid värnandet av dess heligaste rättigheter.»

Jag kan inte bättre motivera motionen än genom att anföra dessa omdömen. Detta var nu i slutet av 1850-talet. Senare har ju vid upprepade riksdagar samma fråga varit före och riksdagens dåvarande justitieombudsmän, senast i slutet av 1890-talet, ha samtliga anslutit sig till den uppfattning, vi givit uttryck i våra motioner, ehuru man nu på sista tiden tycks ha kommit till en helt annan uppfattning om hur J. O.-ämbetet bör förvaltas.

Man kan nu ställa den frågan, varför J. O.-ämbetet egentligen skulle avskäras från ämbetsmannabyråkratien. Jag tror, att svaret kan ges mycket kort. För det första självfallet därför att J. O. skall kontrollera ämbetsmännen. Jag tror, att ingen, som har erfarenhet ur det praktiska livet, vill sätta en man som kontrollant, vilken förut varit kamrat med dem han skall kontrollera. Och än mindre vill man till kontrollant sätta en man, vilken för sin framtida karriär är beroende av dem han tidigare har kontrollerat och till följd därav måhända fått till fiender. Låt mig taga ett närliggande exempel från ett område, där jag själv arbetat. Inom industrien är man fullständigt på det klara med att om man skall utnämna en arbetare till förman, så ser man till, att man får den, som varit mest självständig, samt att han icke för framtiden skall bli beroende av sina kamrater. Man tar till på köpet ofta en arbetare från en annan plats, för att han icke skall vara bekant med sina arbetskamrater och därför i sin gärning så mycket mera oberoende av dem.

Nu är det ju, som var och en känner, så, att ämbetsmannabyråkratien eller ämbetsmännen ha ofantligt lätt att sjunka ned — jag tror, att det finns tusentals exempel på den saken här i Sverige — till slentrian och till rena pappersmaskiner, som litet eller intet taga hänsyn till vad det levande livet kräver. Och följaktligen borde det väl vara sämsta tänkbara merit för att bli J. O. att ha varit ämbetsman.

Ur dessa synpunkter synes det mig vara väl betänkt — trots vad som anföres av konstitutionsutskottet, vars motivering jag för övrigt gärna vill erkänna på ett mycket behagligt sätt avsticker i saklighet och korta fakta från lagutskottets motivering — det vore välbetänkt, säger jag, att undersöka, huruvida icke en praktisk advokat kunde ha möjlighet att bekläda J. O.-ämbetet. Man har däremot invänt från utskottets sida, att en dylik person, därför att han

*Ang. val av
riksdagens
justitie-
ombudsman.
(Forts.)*

Ang. val av
riksdagens
justitie-
ombudsman.
(Forts.)

inte har erfarenhet i statsförvaltningen, inte lika väl skulle kunna kontrollera domstolarnas arbete och utöva kontroll på de övriga områden, som J. O. har sig förelagda. Men jag undrar, vem som är mera hemma i vad som brister i domstolarna och deras arbetsmetoder än en advokat, som under många år har arbetat praktiskt. Och framför allt skulle en sådan person säkerligen kunna göra mycken nytta, om man, såsom jag och mina medmotionärer, anser, att J. O:s främsta uppgift är att ägna sig åt inspektion av domstolarna och dylikt. Men för att denna inspektion skulle bli en liten smula effektiv och till gagn, måste man dock, synes det mig, i första hand uppställa som villkor, att den J. O., som företar den, äger tillräcklig och ingående kännedom om underdomstolarna och deras praxis och arbetsmetoder. I det avseendet vågar jag påstå, att J. O.-ämbetet har felat mest, ehuru jag gärna skall erkänna, att felet knappast så mycket varit J. O.-ämbetets innehavares som de riksdagars, som valt dem. Till J. O. ha nämligen oftast under de senaste åren valts personer, som utgått ur den centrala statsförvaltningen, och långt ifrån några lantdomare — ja, ett undantag fanns ju, som emellertid varade mycket kort tid — vilka lantdomare i många avseenden stå långt mer fria mot den ämbetsmannabyråkrati, vilken i första hand måste kontrolleras, nämligen den centrala ämbetsmannabyråkratien, och vilka lantdomare ha ofantligt mycket större erfarenhet om domstolarnas praxis och arbetsmetoder och angående i vad avseende dessa behöva kontrolleras. Resultatet av att man valt dessa revisionssekreterare och alla möjliga andra ur den centrala statsförvaltningen har blivit, att de undan för undan, då de komma till domsagorna ute i landet, köra med gamla bekanta käpphästar, som domarna undan för undan ha reda på och precis veta vad de skola svara på, och detta framför allt självfallet då, såsom jag tidigare anført, dessa justitieombudsmän alltid några dagar i förväg underrätta om den förestående inspektionen, så att den domstol, som skall inspekteras, mycket väl kan putsas upp och lämna ett alldeles utmärkt stoff ur de kontrollerades synpunkt.

Utskottet anför, att om man skulle bifalla motionen, man troligen icke skulle få, i varje fall hade svårighet att få en duglig justitieombudsman. Jag kan nu icke förstå det, förutsatt nämligen, att man ej anser att endast ämbetsmän, endast de som komma ur hovrätterna och ur justitierevisionen, speciellt sitta inne med möjligheterna att vara justitieombudsman. Jag är övertygad om, att det skulle vara fullt ut lika stora möjligheter att få en duglig justitieombudsman och framför allt en nitisk justitieombudsman och till sist en justitieombudsman, som är obunden av hänsyn till forna och blivande kamrater, för den händelse man gick den väg som motionärerna förutsätta.

Likaså säger utskottet, att föregående verksamhet i statens tjänst också skulle garantera erhållandet av en ordentlig justitieombudsman. Men detta måste ju innebära, att man anser, att föregående verksamhet i statens tjänst är den bästa merit, som kan åberopas för en justitieombudsman. Detta är emellertid motsatsen till vår uppfattning,

att justitieombudsmannen före liksom också efter sin justitieombudsmannaverksamhet åtminstone viss tid bör vara avskuren från ämbetsmannabyråkratien, för att han skall vara lämplig för sin förnämsta uppgift, nämligen att strängt övervaka domstolarnas och ämbetsmännens arbete. Den förnämsta förutsättningen för att kunna fylla den uppgiften är praktisk kännedom om lagar och författningar, och detta, det vågar jag påstå, kan mycket väl åstadkommas, även om man skulle gå den väg utskottet anser fullkomligt omöjlig.

Jag vill givetvis erkänna, att anordningen med justitieombudsmannaämbetet i enlighet med motionens ordalydelse ovillkorligen skulle förutsätta, att ämbetets utövare finge innehava en sådan ekonomisk ställning, att han kunde på helt annat sätt vara oberoende, än vad till synes för närvarande kan vara fallet, och jag kan för min del icke finna annat, än att det skulle vara enbart till gagn för det hela.

För övrigt skulle i detta sammanhang den frågan kunna ställas: skulle det icke för all statstjänst vara nyttigt måhända, om man en liten smula lossade på den hermetiska tillslutningen, som för närvarande råder. Faktum är, att genom den anordning, som nu råder, och enligt vilken man snart sagt automatiskt uppflyttar en lägre tjänsteman till en högre post, man absolut icke kan underlätta initiativ, ej kan underlätta arbetsvillighet, ej kan underlätta skapandet av någon av de förutsättningar, som man nu undan för undan över allt också i kommunerna men icke minst i statens tjänst klagat över icke vara tillfinnandes bland tjänstemännen. Och vad är anledningen till talet från privatindustriens håll och från de partier, där man anser, att staten bör spela en underordnad roll i alla avseenden, det ständiga talet om att staten är oduglig som förvaltare, oduglig till initiativ o. d.? Är den manne icke att finna i denna av mig påpekade automati i fråga om ämbetsmännens uppflyttning? Det skulle säkerligen icke skada, om man finge en liten smula konkurrens inom större områden också då det gällde statens arbeten, självfallet icke minst då det gällde de produktiva eller affärsdrivande verken. Det skulle rensas bort åtskillig gammal surdeg, som för närvarande finnes, och detta skulle medföra nya initiativ, större handlingskraft och bättre förvaltning till gagn för hela det svenska samhället.

Herr talman! Ehuru jag icke har någon som helst förhoppning om att kunna vinna bifall till min motion, tar jag mig i alla fall, på grund av vad jag sagt, friheten yrka bifall till densamma.

Herr Engberg: Herr talman! Jag ber att få säga att för själva den grundtanke, som herr Kilbom har utvecklat, nämligen att man bör söka få en justitieombudsman, som står så obunden som möjligt till byråkratien, har jag personligen den allra största sympati i världen. Men jag måste säga, att de praktiska utvägar, som motionären anvisat för att realisera ett dylikt önskemål, äro icke sådana, att konstitutionsutskottet ett enda ögonblick har kunnat reflektera på dem.

Jag vill erinra motionären därom, att om han tittat efter vad

Ang. val av
riksdagens
justitie-
ombudsman.
(Forts.)

justitieombudsmannens instruktion faktiskt innehåller, han måste ge mig rätt därutinnan, att en första förutsättning dock är att hava lagfarna män för handhavande av detta ämbete. Jag erinrar om redan första paragrafen i justitieombudsmannens instruktion, där det heter, att han skall utöva en allmän tillsyn över lagars, författningars och instruktioners efterlevnad av domare, ämbets- och tjänstemän samt, om de i sina ämbetens utövning av våld, mannamån eller annan orsak begått någon olaglighet eller underlåtit att behörigen fullgöra sina ämbetsplikter, dem vid vederbörliga domstolar i laga ordning därför tilltala eller låta tilltala. Redan den grundläggande bestämmelsen i första paragrafen förutsätter uppenbarligen, att J. O. måste vara en i hög grad lagfaren man. Ty för att kunna bedöma, huruvida domaren har dömt rätt, huruvida han tolkat lagens mening rätt, efter vilken han dömer, måste J. O. själv givet vara fullt inne i lagtolkning, med andra ord själv vara en fullfjädrad jurist i ordets bästa mening.

Jag erinrar vidare om § 12 i samma instruktion för J. O., där det heter: »Justitieombudsmannen skall årligen företaga inspektionsresor för att göra sig noga underrättad om lagskipningens tillstånd och om de förhållanden i övrigt som tillhöra hans ämbetsutövning.» Från den tid jag var medlem av lagutskottet och satt på den avdelning, som hade att granska J. O:s berättelse, erinrar jag mig livligt, huru i rapporterna ifrån dessa inspektionsresor man gick in mycket noga på en hel del utslag. Man begränsade sig icke bara till anmärkningar mot lagtolkning utan gick också till själva den formulering, som diverse utslag ägde. Alltså, även där krävdes den förutsättningen, att vederbörande är fullt inne i dessa juridiska saker.

Paragraf 14 i samma instruktion kan också återopas. Där heter det: »Finner justitieombudsmannen, att inom området för hans ämbetsutövning antingen någon lags eller författnings otydlighet eller domares, ämbets- eller tjänstemäns skiljaktiga begrepp om dess ändamål föranleda olika eller oriktig tillämpning därav, bör han i sin berättelse till riksdagen yrka en till enhet och sammanhang i tillämpningen verkande förklaring av en sådan lag eller författning.» Redan en sådan bestämmelse säger ju utan vidare, att den som skall utöva denna uppsyn måste vara synnerligen förfaren i dylika ting.

Nu är det uppenbart å andra sidan, att vår regeringsform i sin 96 §, som just handlar om tillsättande av justitieombudsman, aldrig har förutsatt, att han skall väljas, som herr Kilbom sade, uteslutande ur hovrättsjuristernas krets eller något dylikt. I regeringsformens 96 § heter det nämligen: »Varje lagtima riksdag skall förordna två för lagkunskap och utmärkt redlighet kända män, den ene som justitieombudsman och den andre som militieombudsman, att i egenskap av riksdagens ombud, efter den instruktion riksdagen för vardera utfärdat, hava tillsyn över lagars och författningars efterlevnad, etc.» — Där säges alltså endast, att J. O. skall vara en för utmärkt redlighet och för lagkunskap känd man. Och vad

som där menas med lagkunskap, det kan man få fram vid en jämförelse med regeringsformens 108 §, såvitt jag finner, där det just talas om lagfarna män utom justitieombudsmannen. Man förstår i vår författning med lagfaren uppenbarligen sådan som avlagt juris kandidatexamen. Något hinder att till J. O. utse en advokat — som herr Kilbom framställde önskemål om — kan således åtminstone jag icke finna föreligga i vår grundlag.

Men skall man nu gå den väg, som herr Kilbom anvisat, nämligen att utfärda förbud i tvenne avseenden, ett förbud å ena sidan innebärande, att den, som exempelvis icke under de senaste fem åren har varit så att säga befriad från statstjänst, icke skall kunna bli justitieombudsman, å andra sidan innebärande, att han efter utövat ämbete under viss tid icke får återinträda i statstjänst, då komme man in på en stråt, som enligt min mening är fullständigt orimlig. Detta påminner om den anordning inom den katolska kyrkan, där man har infört de tre berömda stadierna för bot och bättring, det första stadiet: hjärtats förkrosselse; det andra: munnens bekännelse; och det tredje: de tillfyllestgörande goda gärningarna.

Det är min övertygelse, att man ej kan ställa detta ämbete under dylika synpunkter, ty det är med den byråkratiska andan som åtskilligt annat i denna världen, att den trivs och frodas hos människor alldeles *oberoende av var de sitta*. Jag tror till exempel, att den ärade motionären ingalunda skulle giva efter för de flesta av yrkesbyråkraterna i detta land, i vad det gäller att ge uttryck åt den andan.

Å andra sidan finns det ofantligt många inom den s. k. yrkesbyråkratien, som på så sätt äro antibyråkrater, att de ingalunda äro formskärare utan kunna höja sig över dylika synpunkter. Naturligtvis vill jag gärna medgiva, att det kan ligga en benägenhet hos den, som själv tillhör skräet, att i någon mån hålla skräet om ryggen. Sätillvida ligger det naturligtvis ett korn av sanning i herr Kilboms uppfattning. Men man skulle enligt min mening kasta ut barnet med badvattnet, därest man utifrån denna banala omständighet toge sig för att lagstifta i den riktning, motionären här föreslår.

Såvitt jag kan se finns det ingen som helst anledning heller — och det har ju konstitutionsutskottet uttryckligen utsagt — att avhända riksdagen möjligheten att inom kretsen av dessa lagerfarna personer, vare sig de äro hovrättsjurister eller advokater, kunna välja just den, som man anser vara den lämpligaste för ämbetet. Jag kan icke underlåta att erinra herr Kilbom därom, att den person, som han själv förra gången i samband med lagutskottsärendet i samma ämne omnämnde, och där han klandrade, att vederbörande icke har blivit utsedd nu i år till justitieombudsmannens efterträdare — ett klander där jag instämmer med herr Kilbom — jag ber att få erinra honom, att denne man, som jag i likhet med herr Kilbom sätter synnerligen högt, icke skulle med herr Kilboms egen motion här kunna väljas till justitieombudsman. Den saken är uppenbar och klar.

Ang. val av
riksdagens
justitie-
ombudsman.
(Forts.)

Ang. val av
riksdagens
justitie-
ombudsman.
(Forts.)

Jag tror därför, att kammaren utan minsta tvekan kan giva sin anslutning till konstitutionsutskottets hemställan. Det skadar icke — det vill jag tillfoga — att, varje gång kammaren ställts inför uppgiften att här utse elektorerna för väljande av justitieombudsman, man kanske mer än hittills skett inom olika partier dryftar de här synpunkterna i samband med justitieombudsmannen och ser till, att man verkligen får fram den lämpligaste och dugligaste. Men dessa förbudsvägar, på vilka herr Kilbom här vill föra oss ut, vill jag åtminstone icke vara med om, och jag ber, herr talman, att få yrka bifall till konstitutionsutskottets hemställan.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därá samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 2.

Om höjning
av tullsatserna
för
puder m. m.

Å föredragningslistan fanns härefter uppfört bevillningsutskottets betänkande, nr 10, i anledning av väckt motion om höjning av tullsatserna för puder, smink och parfyer m. m.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 125, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade herr *Fjellman m. fl.* hemställt, att riksdagen måtte besluta, att nedannämnda rubriker i gällande tulltaxa skulle erhålla följande ändrade lydelse:

Tulltaxe- rubrik	V a r u s l a g	Beräknings- kvantitet	Tullsats
1222 A	Puder, smink	1 kg.	3 kr.
1225	Parfymer etc.	1 kg.	9 kr.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Häremot hade reservation avgivits av herrar friherre *Fleming, Antonsson, Wohlin, Jönsson* i Boa, *Lithander, Henrikson, Vennersten* och *Olsson* i Golvvasta.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr *Lithander*: Ja, herr talman, denna fråga tillhör ju icke de större tullpolitiska frågor, som kunna befaras skola uppröra känslorna för mycket i andra kammaren. Det är en av de mindre, och den famnar icke över något vitt område. Den har egentligen inga konsekvenser. Men man skulle kunna tycka, att det vore rent av en motion, som andra kammaren skulle kunna vara med om att bifalla, därför att det rör sig ju om en lyxvara. Den avser att förhindra, att man ifrån utlandet för in i stora kvantiteter puder och smink. Det kan ju icke vara egentligen någonting, som andra kammaren bör uppmantra, att folk förställa sig eller giva sig sken av att vara någon-

ting, som de icke äro. Det är vad som i verkligheten blir följden av att använda puder och smink.

Nu har jag hört den invändningen göras, att det här skulle gå emot ett demokratiskt intresse, och det motiveras med det, att på scenen användes smink för att de, som sitta på raderna längst bort, på de billigaste platserna, se annars icke minspelet. Men jag undrar, om vi kunna taga ett sådant argument för gott.

Och mina damer och herrar! Om ni få veta, vilka siffror det här rör sig om, kanhända ni taga saken litet annorlunda. Man tror det är en liten import. Vet ni, vad det rör sig om? (Och jag ber de herrar, som tala om andra saker därborta, ett ögonblick höra på dessa siffror.) Det importerades — det tror icke kammaren — år 1920 för 1,750,000 kronor parfymier från utlandet trots den inhemska tillverkningen. Och förra året importerades det för 873,000 kronor. Detta sker under tider, då vi få bereda arbetslöshetsunderstöd och allt möjligt annat för att täcka de mest angelägna behoven. Då kan ni väl icke vara med om att medverka till, att detta i fortsättningen skall kunna ske, utan att staten får någon nämnvärd inkomst på det. Av smink och puder importerades år 1920 för 170,000 kronor och förra året för 101,000 kronor. Jag tycker vi skulle kunna använda våra pengar litet bättre. Om andra kammaren biträder motionen, så bli vi antingen av med en stor utgift till utlandet, eller för den händelse importen fortgår, vilket jag hoppas den icke gör, så skulle vi få en avsevärd ökning i tullinkomster.

Nu har utskottsmajoriteten varit så rädd för att träffa någon åtgärd, som i ringaste mån kan skydda en inhemska industri. Om det enbart vore en lyxvara, som icke alls tillverkades inom landet, då skulle de vilja vara med om det, men därför att det här tillverkas en del kvaliteter i låga prislägen, vilja de icke vara med på att hindra importen utifrån. Jag undrar, om jag icke t. o. m. skulle kunna få Fabian Månsson med på denna tullmotion. Jag tror den skulle tilltala honom, om han ginge in i frågan.

Vi skulle också vilja vara med på det, säger utskottet, om det vore uteslutande för att bereda förstärkning åt statskassan under en tid av sinande statsinkomster. Ja, vi ha sinande statsinkomster.

Det är en liten detalj, mina herrar, men jag tycker vi skulle kunna enas, och det vore ju anmärkningsvärt, om andra kammaren skulle kunna enas, och när den enas om någonting, då är det om puder och smink.

Sedan säger utskottet till slut, att frågan om lyxbeskattning är föremål för en utredning inom finansdepartementet, och jag får lov att säga, att jag är innerligen glad åt, att det är i finansdepartementet och icke i tull- och traktatkommittén, ty då hade vi sannnerligen fått vänta i många år ännu, innan vi fått veta, vad man egentligen vill. Det skulle kunna hända, att vi få en utredning, men det är i alla fall icke någon anledning att icke nu giva oss in på saken och taga det här. Det gäller en lyxvara, och det gäller en utgift, som vi saklöst kunna vara av med, och vi kunna mycket väl reda oss med det puder och smink, som vi få inom landet.

*Om höjning
av tullsatserna
för
puder m. m.
(Forts.)*

Om höjning
av tullsatserna
för
puder m. m.
(Forts.)

Jag ber, herr talman, att få vädja till kammaren i denna fråga att se bort från alla stora tullpolitiska frågor. Det är icke fråga om spannmål, icke om kaffe, icke om några industrier, utan det är fråga om puder och smink, och det skulle vi väl kunna enas om.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till motionen.

Herr Lövgren: Herr talman! Herr Lithander sade, att det medför inga som helst farliga konsekvenser att bifalla den motion, som utskottet yrkat avslag på. Men jag skulle tro, att det följer ganska obehagliga konsekvenser med ett bifall till denna motion. Det är ju så, att här i landet finns, jag tror 115 fabriker, som tillverka tvål och som också samtidigt tillverka parfymers av olika kvaliteter. Om vi nu skulle gå till mötes motionärernas önskan och införa denna tullförhöjning, så tror jag icke tullinkomsterna skulle ökas, men väl skulle de inkomster ökas, som dessa fabrikanter ha av parfymers, tillverkade här i landet.

Nu är det här fråga om ett av de varuslag, som jag mycket gärna skulle vilja vara med om att uttaga en indirekt beskattning på, och jag har ingenting emot, om det går an att utforma ett förslag, som skattlägger såväl inom landet tillverkade parfymers som parfymers, vilka införas utifrån. Men när detta endast är en liten detalj av det större förslag, som jag skulle kunna vara med om, och ett bifall till motionen sannolikt icke skulle öka tullinkomsterna något men medföra, att vi kanske inom kort i stället för de 115 fabriker, som vi nu ha, skulle få ett par hundra, som tillverka den här smörjan, kunna vi ju kalla det, så tycker jag det icke är något nationalintresse att gå till mötes motionärernas hemställan. Men jag skulle som sagt gärna vara med om att införa en indirekt beskattning på den vara, det här är fråga om, både den som kommer utifrån och den som tillverkas inom landet.

Herr talman! Jag ber att få yrka bifall till utskottets förslag.

Herr Lithander: Ja, herr talman, det var med en viss undran jag hörde utskottets ärade representant uttrycka sin farhåga för att antalet fabriker i landet skulle ökas. Det är ju det vi vilja var dag, så att, om det bleve följden, skulle det ju vara ett rent skäl för bifall. Han säger, att det skulle följa farliga konsekvenser av ett bifall till motionen. Jag kan icke se, att den konsekvensen är farlig, att vi få en ökad tillverkning inom landet. Men det har en annan konsekvens. Om man nämligen utgår från, att det blir samma import som nu, då betyder motionärernas förslag, att vi få en ökad tullinkomst på 200,000 kronor för den första rubriken och 24,000 kronor för den andra, d. v. s. sammanlagt 224,000 kronor. Men om det inträffar, som den ärade talaren sade, att det icke blir någon import, vad få vi då? Jo, då slippa vi ifrån en utgift till utlandet i motsvarande grad, som vi minska importen. Vi kunna gå till den ytterligheten, att importen alldeles upphör. Då slippa vi betala till utlandet — om jag tager ett medeltal mellan de båda årens siffror — över 1 miljon kronor om året för en

onyttig sak. Det kan ju icke vara annat än önskvärt. Och om det inträffar, som herr Lövgren är rädd för, nämligen att den inhemska produktionen ökas och att de svenska tillverkarna dels giva mer arbete åt folk och dels tjäna på saken, så har det dock den följden, att alla dessa ökade inkomster äro utsatta för en beskattning, och det är väl bättre, att vi skattlägga slutresultatet inom landet, än att det blir utlandet som får beskatta de fabrikanterna. Jag kan icke se annat än att herr Lövgren har fel i den saken.

*Om höjning
av tullsatserna
för
puder m. m.
(Forts.)*

Den tull- och traktatkommitté, som håller på med dessa saker, har kostat tills dato, jag vill minnas 1 1/2 miljon kronor. Om vi på puder och smink taga in 224,000 kronor på ett år, så räcker det åtminstone till blyertspennor och papper för tull- och traktatkommittén. Det räcker åtminstone litet grand till utgifterna. Jag är ledsen, om jag nu här säger denna osminkade sanning till tull- och traktatkommittén.

Jag ber, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande.

Herr R ö i n g: Herr talman! Jag är något förvånad över att min ärade vän herr Lithander yrkar bifall till motionen, då han icke gjort ett dylikt yrkande i en reservation utan förenat sig med några av utskottets ledamöter, som icke inom utskottet velat yrka bifall till motionen, men som likväl till följd av motiveringen ansågo sig böra avgiva en blank reservation. Detta har också föranlett dessa reservanter, som äro ledamöter av första kammaren, att vid ärendets behandling i dag i den kammaren icke yttra ett ord utan låta kammaren utan debatt och utan votering besluta i överensstämmelse med bevillningsutskottets hemställan.

Herr Fjellman har fullständigt rätt däri att de artiklar, som falla under de påtalade rubrikerna i tulltaxan, nämligen puder, smink, parfymmer och dylikt, äro lyxartiklar, vilka väl tåla vid en ökad beskattning. Det har icke heller funnits någon inom utskottet, som icke skulle velat biträda ett eventuellt förslag, att dylika artiklar, oavsett om de äro av utländsk eller inhemska tillverkning, bliva beskattade exempelvis genom s. k. lyxbeskattning. Kammarens ledamöter hava också av utskottets betänkande kunnat finna, att det inom finansdepartementet pågår en utredning om att åsätta en hel del olika lyxartiklar en dylik ny skatt.

Det är alldeles självklart, att de artiklar, som beröras i motionen i fråga, komma att falla under en dylik eventuell skattelagstiftning. Att då, såsom motionären har tänkt sig, införa ett ökat tullskydd, som endast belastar utländsk vara men icke inhemska, som i lika hög grad tål en dylik beskattning, är orimligt, desto mera som riksdagen i fjol så gott som enhälligt vid behandlingen av de föreslagna förhöjda finanstullarna anslöt sig till den principen, att riksdagen icke borde åsätta andra varor dylika ökade finanstullar än sådana, vilka icke tillverkas inom landet.

Nu är förhållandet det, som herr Lövgren påpekade, att vi, åtminstone vad fabrikanternas antal beträffar, hava en rätt så stor produktion av parfymmer inom landet. Då blir icke med säkerhet, som

Om höjning
av tullsatserna
för
puder m. m.
(Forts.)

herr Lithander antager, följden av ett ökat tullskydd den, att dessa svenska fabriker genom ökad produktion få ökade inkomster, av vilka även staten och kommunerna ha fördel, utan följden kan lika väl bli den, att en osundare konkurrens inom denna bransch uppstår med därav följande minskade förtjänster för industriidkarna.

Det finns icke någon anledning för andra kammaren att i år intaga en annan ståndpunkt till detta spörsmål, än andra kammaren och riksdagen gjorde i fjol, när riksdagen på samma skäl, som jag nu framhållit, avslög ett liknande förslag. Riksdagen bör vänta med en beskattning av dessa artiklar, till dess ett förslag föreligger, varigenom en beskattning införes i fråga om såväl utländska som inhemska lyxartiklar.

icke vill väl ens herr Lithander — det har jag svårt att tänka mig — att följden av ett bifall till den föreliggande motionen skulle bli den, att fabrikeras antal skulle ökas? Jag antar, att det skulle föreligga ett missförstånd från min sida om jag förutsatte, att herr Lithander anser, att vi rätt allmänt önska, att så skedde. Nej, herr Lithander, jag tror, i motsats härtill att vi åtminstone i det hänseendet dela herr Fabian Månssons uttalande åsikt vid en annan frågas behandling här i kammaren på förmiddagen, då han framhöll, att vårt land är överindustrialiserat. Vi glädja oss över en ökad produktion utan ökat tullskydd i de fabriker, som redan finnas. Men sannerligen vi som regel önska ett större antal fabriker här i landet än vi redan ha. Vi ha redan allt för många, och ett ökat tullskydd, i likhet med vad som i motionen föreslås, föranleder ofta ett ytterligare ökat antal fabriker till ingens nytta utan i stället till skada för mången.

Jag förstår så väl, om herr Lithander, därför att det denna gång gäller rena lyxvaror, hoppas, att kammaren skall intaga en annan ståndpunkt än kammaren gjort, när det gällt förslag med förhöjda tullar å olika nödvändighetsartiklar. Då emellertid ingen meningsskiljaktighet, såvitt jag kunnat bedöma, rått inom bevillningsutskottet därom, att dessa artiklar, när en lyxbeskattning skall införas, även böra drabbas av denna beskattning, oavsett om de äro tillverkade inom eller utom landet, finns det som sagt enligt min uppfattning ingen anledning för kammaren att intaga en annan ståndpunkt än i fjol.

Det är på grund härav, herr talman, som jag ber att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Månsson i Hagaström: Jag begärde ordet, när herr Lithander sade, att han önskade flera fabriker i landet. Om det är något, som vi icke önska, alla, som något så när begripa industri eller ha en aning om den, så är det fabriker. Vi önska mer produktion, mera arbete och en koncentrerad drift, men vi önska icke fler fabriker.

Önskar verkligen herr Lithander fler såpfabriker, när en enda fabrik, en enda, av de tjoftals, vi ha, kan framställa landets hela behov av såpa, och när 15 procent av våra fabriker kunna tillverka

allt som behövs i den vägen? Önskar herr Lithander verkligen få fler än de 90 skofabriker, som vi ha, när vi skulle vara lyckliga, om vi finge sälja maskinerna till de 60 och endast ha de 30 kvar?

*Om höjning
av tullsatserna
för
puder m. m.
(Forts.)*

Man kan här se, med vilka resonemang man överhuvud taget kommer, när man ger sig in på tullfrågor.

Herr Lithander antog, att jag skulle vara med om en beskattning av parfymen, puder och smink. Ja, det skall jag vara, men på ett villkor, nämligen att man arrangerar beskattningen så, att skatten kommer i statskassan och icke i några privata kassar. Jag medger klarligen, att om jag ställes inför ett »antingen—eller», så att antingen den utländske fabrikanten skall ta förtjänsten eller den inländske, då vill jag naturligtvis vara med om att ordna det så, att den inländske fabrikanten får förtjänsten. Jag vill emellertid icke vara med om att ordna det så opraktiskt och oredigt, att icke den beskattning, som man pålägger landets medborgare, hamnar i statskassan. Låt oss emellertid monopolisera handeln med parfymen till 30 à 40 apotek, så att man kan lägga på hur hög skatt som helst. Det skall jag icke alls ha något emot, bara skatten hamnar i statskassan.

Det föreliggande förslaget går emellertid, som herr Lövgren sade, ut på en beskattning, som medför, att Per och Pål, Hans och Jöns härma efter som apor och göra vad andra gjort förut och skapa nya fabriker och åter nya fabriker, och vad man förtjänar på industrien går till maskiner och apparater och anordningar, som bli skrot och är skrot. Är sådant nationalhushållning?

Herr Lithander har naturligtvis också ett ont öga till tull- och traktatkommittén. Jag vill dock säga, att det är klart, att de oerhört stora arbeten, som där utförts, ha kostat pengar. Jag vill erinra om de arbeten, som redan finnas ute i bokhandeln, och, i stället för att gnata och kälta på det arbete, som kommittén utfört, skall jag be kammarens medlemmar, herr Lithander inberäknad, att köpa dessa böcker i bokhandeln och läsa dem, dessa ingående studier rörande Sveriges jordbruk m. m., och mera kommer undan för undan. De skola ha nytta av att ha läst dem.

För övrigt är det ju som bekant så, att tull- och traktatkommittén nu sedan över ett år tillbaka tjänstgjort som ersättning för ekonomiska rådet, som blivit upplöst. Inom kommittén behandlas därför icke blott tull- och traktatfrågor, utan där behandlas även valutafrågan, spörsmålet om guldmynstfoten, järnvägsfrakter, kanalfrafter, postavgifter och gud vet allt, som denna kommitté haft att dras med på sista året. Givet är, att när en kommitté på detta sätt måste syssla med en hel massa finansiella ärenden, måste dess andra arbeten skjutas åt sidan.

Herr Magnusson i Skövde: Herr talman! Skulle man tro den framställning, som vi fått till livs dels från bevillningsutskottet, dels från dess talesmän här i kammaren särskilt nu i kväll, lurar för närvarande ingen större fara för vårt land än den, att maskinerna och arbetet komma i gång. Man säger, att om vi nu skulle lägga

Om höjning
av tullsatserna
för
puder m. m.
(Forts.)

en tull på de fullständiga lyx- och överflödsvaror, varom det här är fråga, riskerar man, att det bygges nya fabriker, man riskerar, för att tala med herr Fabian Månsson, att Per och Pål, Hans och Jöns apa efter och bygga nya fabriker. Men herrarna kunna vara lugna. Snart har vårt näringsliv fått erfara så pass mycket, och snart är ryggen så ansträngd på detsamma, att man sannerligen icke vidare apar efter eller bygger nya fabriker. Herrarna kunna vara glada, om man någorlunda kan hålla eller få det i gång, som redan finns.

Skulle det vara någon olycka, om de redan nu befintliga fabriker, som tillverka här ifrågasatta varor, smink och parfym, som mest användas av kokotter och demimonededamer, och som fortfarande mest lära komma att köpa dessa varor, få litet mer att göra, på grund av minskad import, och om några fler arbetare därigenom få sysselsättning, även om vi skola fortsätta att missunna fabrikanterna en något större förtjänst? Åtskilliga arbetstillfällen skulle väl därigenom obestriddligen öppnas.

Skola vi fortgå på detta sätt — jag kan icke neka till att jag i någon mån uppröres av dessa uttalanden — och säga, att vi icke få uppamma några industrier i Sverige, utan att vi ha för mycket redan, av vad vi nu ha, när hundratusentals personer redan gå arbetslösa, så kan åtminstone jag för min del icke finna, hur vi skola kunna komma ut ur det nuvarande tillståndet. Då man säger, att vi icke skola uppamma några nya företag, och när man icke ens vill på något sätt skydda dem vi ha, tror jag nog det ändå kan vara skäl att tänka efter, om icke våra egna arbetare och företagare ligga oss något närmare än de tvål-, parfym- och sminkfabrikanter och deras arbetare, som finnas i utlandet, och vilkas varor vi skola köpa för åtskilliga hundratusen för att icke säga miljoner årligen. Det har ju här upplysts ett par miljoner. Jag tror, att man är fullt så god näringsvän och fullt så god arbetarevän, om man ser så pass praktiskt på frågan, att man utgår från att, då det finns möjlighet att genom skydd bereda arbete åt svenska arbetare och svenska företag, är det skäl att försöka göra det.

Nu säger man, att det i detta fall bör vara lyxbeskattning och icke tull. Ja, för all del, men den lyxbeskattning, som man här talar om, träffar, såvitt jag kan finna, lika så väl den inhemska som utländska fabrikationen. Vi ha ju visserligen då det nöjet att få inkomster till staten till följd av denna beskattning, men importsiffrorna ändras ju därigenom sannolikt icke det allra minsta till fördel för inhemska fabrikation, och beskattningen kommer därför icke på minsta sätt att ge någon fördel åt det svenska arbetet. Jag tror ändå, att det föreligger skäl att härvidlag låta den gamla regeln, att man är sig själv närmast, i någon mån gälla.

Herr Fabian Månsson känna vi igen. När det gäller tullar och näringsfrågor tror jag, att han en gång för alla har fått färgade glasögon, och han försummar icke något tillfälle att tala om dessa 90 skofabriker, som tillverka mycket mer än vårt eget land behöver. Men jag tror ändå, att även om det råder en viss överproduktion på detta område, är det i alla fall bättre, att vi ha 90 skofabriker, än

ifall det hade varit så, att vi skulle köpt och köpa de färdiga skodonerna från utlandet och således även i det fallet skicka ut arbetslönerna till utlandet, ty i och med detsamma att vi köpa den utländska varan, skicka vi också ut arbetslönerna till utländska arbetare.

Jag ber att få göra en liten avvikelse från ämnet. Jag erinrar om, hurusom på sin tid, när det gällde import av galizisk arbetskraft, det från håll, som stod herr Månsson mycket nära, restes mycket indignerade protester mot denna arbetskraftimport. Men här äro förhållandena desamma, ja, det är blott litet mera utpräglade förhållanden i så måtto, att när vi köpa utländska varor, då skicka vi ut hela arbetsförtjänsten, men när vi använda en utländsk arbetare, stanna åtminstone hans levnadsomkostnader inom landet.

Ja, jag har kommit något utanför det föreliggande ämnet. Det gäller ju här en rätt så enkel fråga, men den är dock icke så alldeles obetydlig. När frågan om finanstullar förra året var före, tillät jag mig påpeka, att just de här omhandlade varorna icke voro medtagna. När man nu i bevillningsutskottets utlåtande hänvisar till fjolårets beslut och säger, att detta är prejudicerande, kan häremot resas den invändningen, vars riktighet har erkänts från många håll, att fjolårets urval av varor, som pålades finanstullar, var mycket egendomligt och mycket godtyckligt hopkommet, så att åtskilliga saker voro medtagna, som kanske icke bort vara med, och andra åter uteglömts och särskilt de båda saker, som här äro ifråga. När utskottet säger, att man endast i det fallet pålade eller ökade tullarna, när det gällde fabriker, som voro beroende av en viss råvara, vill jag påpeka, att man i fjol dock gjorde undantag från denna regel, och jag vill blott erinra om att man lade tull på en vara, som handels-trädgårdsmästarna använda, nämligen blomsterlökar, men försummade att öka tullen på färdiga blommor, vilket borde ha varit en nödvändig konsekvens av detta beslut.

När allt kommer till allt, tror jag ändå, att det är skäl i att icke utan vidare måla spöken på väggen och säga, att det är så farligt att här göra den ringaste förändring i fråga om tullarna och att det är så farligt att skydda svenskt arbete och industri, ty då blir det överspekulation. Jag tror, att i närvarande stund behöva vi sannernigen icke vara rädda för överspekulation, men vi böra låta oss angeläget vara att ställa det så, att icke den svenska industrien med de arbetstillfällen den kan giva dukar under för konkurrensen utifrån. I längden går det icke för oss att söka uppehålla ett konstlat liv genom arbetslöshetsunderstöd, samtidigt som vi till utlandets arbetare och fabrikanter skicka ut penningarna för i utlandet producerade varor och därmed i sin mån taga brödet, arbetstillfällena, från vårt eget folk.

Herr L i t h a n d e r: Den siste talaren har enligt mitt förmenande fullkomligt rätt, och jag kan fullt och helt ansluta mig till vad han sagt. Det gäller här visserligen en relativt obetydlig tullrubrik, även om det gäller 224,000 kronors ökning på ett år, men det gäller principen, vilka linjer vi skola följa i vår skyddspolitik,

*Om höjning
av tullsatserna
för
puder m. m.
(Forts.)*

Om höjning
av tullsatserna
för
puder m. m.
(Forts.)

och huruvida vi skola gå arbetslöshetsunderstödsvägen eller giva arbete åt människor här i landet. Om man skall vänta på att få fram ett förslag, som löser allting, kunna vi få vänta länge. Vi, som ha en annan uppfattning, föredraga att taga en sak i sänder och klara ut den; alla smådetaljer kunna måhända sammanlagt i någon mån mildra de svåra tiderna.

Herr Månsson reagerade emot att det skulle bli flera fabriker i landet, men om man därigenom kan få ökad produktion, kan han väl vara med på det. Jag har icke sagt, att det nödvändigtvis blir flera fabriker, men jag har sagt till herr Lövgren, att om det blir så, kan jag icke se någon olycka däri. Det troliga är, att det blir ökad produktion, och då är ju herr Månsson med.

Vidare sade herr Månsson, att om han står i valet mellan att tillverkningen skall gå till inhemsk tillverkare eller till utländsk, väljer han naturligtvis den inhemska. Det betyder, att herr Månsson får rösta med mig för att få tillverkningen att gå till hemlandet i stället för att gå till utlandet, ty så god patriot tror jag, att herr Månsson är.

Jag uraktlät med flit att tala om tull- och traktatkommitténs bokförläggarverksamhet. Jag trodde, att jag gjorde kommittén en tjänst med att icke beröra den saken. Jag har köpt kommitténs böcker och undrat över att en kommitté utvecklats till att bli bokförläggare. Men det kunna vi tala om en annan gång, så att jag icke kommer att röna samma öde som min vän herr Sommelius, när han gick litet grand från ämnet.

Jag har, herr talman, yrkat avslag inom utskottet, och därför har jag ansett mig fullt berättigad att vid en blank reservation här yrka avslag. Det är ett vanligt förfaringssätt, att de, som icke äro med på utskottets förslag, avgiva en blank reservation; det har skett hundratals gånger. Det kan ju bero på att man har olika meningar i fråga om en nyansering i motiveringen eller något sådant. Och vad första kammaren gör eller icke gör, det fäster jag mig icke vid. Det är i alla fall så, mina damer och herrar, att tyngdpunkten ligger numera i andra kammaren. Denna fråga är föremål för gemensam votering, så att, om vi i kväll göra det vi böra göra, nämligen beskatta en ren lyxvara och söka i någon mån öka arbetet inom landet, kan det hända, att vi i den gemensamma voteringen vinna, och då har i alla fall riksdagen klarat sig med heder från denna fråga.

Jag ber att få vidhålla mitt yrkande.

Herr Lövgren: Herr talman! Jag vill säga, att jag naturligtvis på intet sätt står fientlig mot den svenska industrien. Men om vi i lä av tullskydd få en massa osunda svampväxter, industrier, som leva ett parasitliv, kan jag icke vara med om detta tullskydd. Om skoindustrien, för att taga ett exempel, har 90 fabriker i stället för de 10 eller 15, som skulle behövas, så betyder detta, då de hava en stark försäljningsorganisation, att de bestämma mycket höga priser, för att alla skola kunna leva och leva bra, och de överlasta under-

hållet på dem, som arbeta i jordbruket och inom exportindustrien. Och jag fruktar, att ryggen brister under den belastning, som man genom för höga tullskydd övervärlrar på de i jordbruk och exportindustri anställda. Jag vill ha en hederlig industri och icke några svampväxter. Därför går jag på denna linje och yrkar bifall till utskottets förslag.

*Om höjning
av tullsatserna
för
puder m. m.
(Forts.)*

Herr Sköld: Jag begärde ordet med anledning av herr Magnussons i Skövde anförande.

Jag tycker, att det är ytterligare några små synpunkter, som kunna läggas på denna sak. För det första skola vi icke räkna med, som herr Lithander gjorde, att få 224,000 kronor i ökade inkomster för statsverket. Jag tror, att det var ett försök från herr Lithanders sida att slå puder i ögonen på kammaren. Vi få komma ihåg, att till exempel den parfymtillverkning, som man tänker träffa med denna tullförhöjning, avser förnämligast de dyrbarare sorterna. En höjning av tullsatserna leder lätt till smuggling av småflaskor, liksom till exempel den höga tullen på guldur otvivelaktigt lätt till smuggling av guldur. Dessutom är det klart, att om man höjer tullsatsen, komma alla de parfymfabriker, som tillverka billigare parfymmer, att slå sig på att göra dessa finare kvaliteter. Alltså blir det ingen import.

Då säger någon: men det blir arbete åt svenska arbetare. Jag ställer då till kammarens ledamöter den frågan: hur många arbetare kan det männe bliva? Jag undrar, hur mycket det kan inverka på vår arbetslöshet. Och nu kommer jag fram till själva kärnpunkten. Jag skulle vilja fråga herr Magnusson i Skövde: på vad sätt kunna vi köpa parfymmer från utlandet? Vi ha inga guldgruvor eller silvergruvor numera. Det finnes ingen annan utväg att få in dessa parfymmer, än att vi tillverka några andra varor, som vi skicka till utlandet. Det är det enda sättet som finns. Varor måste betalas med varor. Import och export måste i längden utjämnas varandra. Hava vi ingen export, kunna vi icke heller köpa dessa parfymmer.

Här gäller det en principfråga, säger man. Jag skulle vilja hemställa till kammarens ledamöter, om icke principfrågan i själva verket är den: skola vi här i Sverige använda kapital för parfymtillverkning eller för papperstillverkning. Det är egentligen därom striden står, om vi skola tala om principer. Det är en liten fråga detta, men i sin principiella del ansluter den sig till hela det stora ekonomiska problemet: skola vi hava industrier, som icke passa för vårt land, eller utnyttja vårt lands egna tillgångar?

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Magnusson i Skövde: Endast en kort replik.

Herr Sköld talar om, att herr Lithander räknat med en ökad inkomst av 224,000 kronor och säger sig tvivla på att den inflyter. Om dessa inkomster, som vi påräkna att få genom tullförhöjningarna, minskas, skulle jag icke för min del beklaga detta, ty det finnes två sätt att sköta sig ekonomiskt förståndigt. Det ena sättet är att

Andra kammarens protokoll 1922. Nr 18.

*Om höjning
av tullsatserna
för
puder m. m.
(Forts.)*

öka sina inkomster, vilket ofta möter större svårigheter, och det andra är att minska sina utgifter, vilket sistnämnda det nog i detta tidsläge kan vara skäl i att tänka på. Och om vi minska utgifterna till utlandet för *överflödiga varor*, är sannerligen ingen skada skedd.

Nu tycks herr Sköld resonera på det underbara sättet, att om vi öka utgifterna, tvingas vi därigenom till ökad produktion för att vinna betalningsmedel. Tror då verkligen herr Sköld eller någon annan, att om en del personer av det ena eller andra slaget, som äro förbrukare av dessa varor, parfymers, smink och dylikt, skicka ut ett par miljoner för dessa varor till utlandet, de eller någon annan därigenom kunna på något sätt känna sig tvingade eller manade att öka den inhemska produktionen av exportvaror? Men väl tror jag, att om vi genom den ökade tullen bliva konkurrenskraftiga mot utlandet, skulle det medföra, att några svenska arbetare ytterligare skola få sysselsättning. När vi icke kunna ändra det nuvarande läget genom någon slags trollformel utan så småningom, som i alla ekonomiska frågor, få lov att söka hjälpa här och där, då måste det vara skäl i att tänka på även dessa få, som i detta fall kunna erhålla arbete och sysselsättning, och därför bifalla motionen.

Herr talman! Jag yrkar bifall till motionen.

Överläggningen förklarades härmed avslutad. Herr talmannen gav propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med öfvervägande ja godkänd. Votering begärdes emellertid, till följd varav nu uppsattes, justerades och anslogs denna omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller bevillningsutskottets hemställan i utskottets förevarande betänkande nr 10, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Voteringen utvisade 88 ja mot 76 nej, vid vilken utgång kammaren således bifallit utskottets hemställan.

§ 3.

*Ang. tillfälligt
förbud mot in-
försel av ved.*

Vidare förelåg till avgörande bevillningsutskottets betänkande, nr 11, i anledning av väckt motion om tillfälligt förbud mot införsel av ved.

I en inom första kammaren väckt motion, nr 74, vilken hänvisats till bevillningsutskottet, hade herr *C. Petrus V. Nilsson m. fl.* hemställt, att riksdagen ville besluta, att förbud måtte införas mot införsel till riket av ved av alla slag under tiden till och med 30 april 1923.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Ang. tillfälligt
förbud mot in-
försel av ved.

(Forts.)

Reservation hade avgivits av herrar *Wohlin, Jönsson* i Boa, *Lithander, Henrikson* och *Olsson* i Golvvasta, vilka förklarar sig anse, att det torde böra bero på tull- och traktatkommitténs ävensom Kungl. Maj:ts och riksdagens prövning, huruvida motionärernas yrkande borde, i vidsträcktare sammanhang, bifallas.

Utskottets hemställan föredrogs, varefter

Herr *Åkerlund* yttrade: Jag har visserligen icke något personligt intresse av denna fråga, men jag får säga, att jag tror, att motionen i mångt och mycket är berättigad, icke allenast därför att en stor del av statens vedförråd får ligga och ruttna ned, emedan veden icke kan konsumeras här i Sverige, utan även därför att genom den enorma tillförseln av ved från Finland och Åland vedprisen sjunkit, så att knappast någon på landsbygden för närvarande hugger någon ved. Frakterna på järnvägarna äro för dyra, och en del krav, som arbetarna hava, äro, jag vill icke säga obilliga, men för höga i förhållande till vedpriset. Det hugges för närvarande ingen ved, och följdén därav är, att vedprisen i Stockholm och i industricentra komma att ökas högst betydligt. Jag har som sagt intet personligt intresse i frågan, men jag känner mycket väl till, hur förhållandena äro, åtminstone här i Mälardalens provinserna. Jag tror, att det är en sak, som är mycket värd att tagas i betraktande, ty den finländska och åländska importen kommer icke att förorsaka, att vedprisen sjunka, som man annars skulle kunna tänka sig, så stark är den nämligen icke, utan det är den inhemska produktionen, som bestämmer priserna.

Detta gör, att jag, oaktat jag icke har något eget intresse, anser, att man ovillkorligen bör tänka på saken, och därför yrkar jag bifall till motionen.

Härpå anförde:

Herr *Lövgren*: Herr talman! Jag får säga, att jag verkligen icke kan förstå den ståndpunkt, som den aktade ledamoten av kammaren på Stockholmsbänken gav uttryck åt. Om vi genom ett importförbud utestänga den finska veden, så läser väl detta icke vara ägnat att sänka priset här utan tvärtom. Men dessutom ligger saken ju så, att såvitt jag kan förstå, är det en praktisk omöjlighet att meddela importförbud på ved, ty då skall man också införa importförbud på timmer. Jag vill erinra om, att en stor del av sågverken i övre Norrland såga finskt timmer. Det möter icke några svårigheter att draga ihop den finska veden i flottar och flotta den över till Sverige och aptera den här. Jag tror till och med, att veden blir billigare i den svenska marknaden på det sättet, men då slår man ihjäl en verksamhet, som ett folk, som annars brukar ha mycket sympatier i denna kammare, har utövat under årens lopp. Det är så, att det är den åländska och till någon del den svenskfin-

Ang. tillfälligt
förbud mot in-
försel av ved.
(Forts.)

ska befolkningen på fastlandet, som på sina skutor frakta veden hitöver, också utföra arbetet med apterandet av veden. Skulle man nu genom ett importförbud rikta, jag skulle vilja säga, ett dråpslag mot den befolkning, som bor på Ålandsöarna och delvis på finska fastlandet, så menar jag, att det är ingen åtgärd, som vi hava särdeles stor heder av, och icke heller tror jag, att åtgärden skulle nämnvärt höja de svenska vedproducenternas aktier.

Herr talman! Jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Åkerlund: Jag vill blott gentemot den siste talaren säga, att hans jämförelse mellan timmer och ved icke alls stämmer, ty det är en ofantlig skillnad i värde på timmer och ved. Men saken är enligt min mening den, att om vi kunna producera ved inom landet och lämna arbete åt en mängd personer, som äro arbetslösa, och icke få vedprisen stegrade genom att utestänga den utländska veden, så hava vi gjort en god gärning, ty så uppfattar jag saken. Det är alldeles visst och säkert, att om allmänheten på landsbygden finge veta, att det är förbud mot import av utländsk ved, så skulle den inhemska produktionen ökas i högst avsevärd grad. Det är ingen brist på personer, som söka arbete i landet för att förtjäna sitt uppehälle. Det är ur den synpunkten, jag ser saken och icke alls ur egennyttans.

Herr Rönig: Jag är något överraskad över att den siste ärade talaren yrkade bifall till motionen och således tillstyrkte, att riksdagen skulle vidtaga en så pass uppseendeväckande åtgärd, som att besluta ett importförbud på en importartikel. Jag anser, att frågan om importförbud är av så stor betydelse, att riksdagen bör fatta ett dylikt beslut först, sedan frågan blivit utredd och utredningen föranlett en kungl. propositions framläggande.

Jag tror dessutom, att herr Lövgren har fullständigt rätt, då han påstår, att även om en majoritet inom riksdagen skulle önska ett importförbud å ved, så skulle det vara praktiskt utförbart. Man måste i så fall även förbjuda import av dessa timmerflottar, som komma över från Finland till de norrländska hamnarna, ty i annat fall kan detta timmer sedermera lätt sågas till ved. Det vore väl dessutom rätt så egendomligt om i dessa dagar, då så många tusenden av Stockholms invånare ha så svårt att kunna få sin lilla inkomst att räcka till, riksdagen skulle vidtaga den åtgärden att åsätta importförbud å åländsk och finsk ved, då detta importförbud i första rummet och huvudsakligast skulle drabba huvudstadens invånare.

Ingen inom utskottet, frånsett vilket parti han tillhör, har yrkat bifall till motionen utan, såsom kammarens ledamöter funnit, har endast en reservation angående motiveringen bifogats utskottets hemställan. Utskottets samtliga ledamöter ha förenat sig om att avstyrka motionen, och ber jag, herr talman, få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Strindlund: Herr talman! Då man går att taga ställning till denna fråga, måste man naturligtvis först och främst se efter, huru det förhåller sig på vedmarknaden inom Sverige. Huru förhåller det sig då? Jo, på det viset, att domänstyrelsen, staten själv, har oerhörda lager av ved, som den icke kan finna avsättning för, samtidigt som under sommarmånaderna försiggår import av finsk ved. Jag ber att få påpeka, att det knappast är någon vara, där priset så helt utgör arbetskostnaden, som just i fråga om ved. Under föregående år har till Sverige, huvudsakligast från Finland, importerats i runt tal 270,000 kubikmeter ved. Jag vill säga, att detta representerar cirka 90,000 dagsverken, bara i huggning. Skulle vi räkna, att samma antal dagsverken åtgår för att framforsla veden från skogarna, komma vi upp till ungefär 180,000 dagsverken, som sålunda äro, så att säga, fråntagna våra svenska arbetare och skickade över till utlandet. Härtill kommer, att vi naturligtvis få räkna med en massa dagsverken, som även åtgå för transport av veden till avsättningsorterna.

*Ang. tillfälligt
förbud mot in-
försel av ved.
(Forts.)*

Vi få icke se denna fråga allenast från konsumenternas synpunkt utan måste se på vad den innerst är och vad den har den största betydelsen för, nämligen för att avhjälpa arbetslösheten. Vi måste slå fast här i Sverige, att vi måste försöka få fram sådant arbete, som kan motarbeta arbetslösheten, så att denna icke ytterligare ökas. Här ha vi en möjlighet att göra detta. Dessutom tillkommer, att en stor del av dem, som skulle få sysselsättning med att framforsla veden, äro sådana, som icke kunna komma i åtnjutande av det bidrag, som staten utbetalar för arbetslöshetens avhjälpan. Här hava vi gott tillfälle att räcka sådana handen, och det är därför, som jag, då jag icke kan gå med på utskottets hemställan, ber att få uttala den förhoppningen, att när tull- och traktatkommittén i sinom tid kommer med sitt förslag till beredskapslag dess uttalande måtte beaktas av vederbörande.

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr talmanen givit propositioner å de därunder framkomna yrkandena, biföll kammaren utskottets hemställan.

§ 4.

Bevillningsutskottets betänkande, nr 12, i anledning av väckt motion angående tillägg till 19 § 2 mom. i förordningen den 28 oktober 1910 om inkomst- och förmögenhetsskatt föredrogs härpå; och blev utskottets däri gjorda hemställan av kammaren bifallen.

§ 5.

Vid nu skedd föredragning av bevillningsutskottets betänkande, nr 13, i anledning av väckt motion om ändring i formulären till taxeringslängd och deklarationsuppgift begärdes ordet av

*Ang. ändring
i formulär till
taxeringslängd
m. m.*

Ang. ändring
i formulär till
taxeringslängd
m. m.
(Forts.)

Herr Andersson i Storegården, som yttrade: Herr talman! Här ifrågavarande motion avser, såsom herrarna torde finna, dels vissa förenklingar i taxeringsarbetet och dels åtgärder för bevarande av sekretessen beträffande de av deklaranterna lämnade uppgifterna. Utskottet har visserligen icke ansett sig kunna gå med på ifrågavarande motion, men det har dock givit sitt utlåtande en synnerligen välvillig motivering, för vilken jag ber att få tacka. Det har emellertid framförts såsom skäl mot ett biträdande av de i motionen framförda synpunkterna, att kommunalskattefrågans lösning, som nu är under utredning, påfordrar de uppgifter, som nu finnas upptagna i taxeringslängderna. Jag vill mot detta påstående säga, dels att dessa uppgifter redan den tid, som dessa taxeringslängder varit i bruk, ha tillfredsställande kunnat erhållas, dels att sådana uppgifter kunnat erhållas på vida billigare sätt än genom ett sådant mångskriveri, som dessa många rubriker i taxeringslängderna åstadkomma.

Jag vill dock icke, herr talman, göra något yrkande, utan vill endast uttala det önskemålet, att, då kommunalskatteförslaget kommer upp till slutgiltig prövning, de synpunkter, som i motionen framförts, då må bli beaktade.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 6.

I fråga om
uppbörden av
allmänna
pensions-
försäkrings-
avgifterna.

Föredrogs andra lagutskottets utlåtande, nr 7, i anledning av väckta motioner om skrivelse till Kungl. Maj:t angående ändring i avseende å uppbörden av avgifterna för den allmänna pensionsförsäkringen m. m.

Därvid yttrade:

Herr Lundén: Herr talman! Då jag avgivit en motion i detta ämne, vill jag med några ord beröra det arbete och det besvär, som påvilar dem, som ha med uppbörden av grundavgifterna att skaffa. Jag har ansett, att dessa grundavgifter böra kunna uppbäras i samband med de tilläggsavgifter, som uppbäras av krono-uppbördsmännen. Utskottet har emellertid nu ställt sig ganska välvilligt mot min motion i så måtto, att utskottet åtminstone icke haft något att anföra mot den framställning, som jag i berörda syfte gjort i min motion. Jag kommer icke heller att framställa något yrkande av det skälet, att, såsom utskottet också anger i sin motivering, denna fråga synes redan ligga under utredning i pensionsstyrelsen.

Jag ber emellertid, herr talman, att få beröra åtminstone ett par punkter i den skrivelse, som pensionsstyrelsen avlämnat till det utskott, som haft denna fråga under behandling. Jag har i min motion anført, att det vilar både stora kostnader och stort besvär på kommunerna och kommunalnämndsordförandena, dels därmed att

kommunerna skola låta trycka och bekosta ett stort antal pensionsdebetsedlar, och dels därigenom att kommunalnämndsordförandena skola utskrivna dessa debetsedlar och uppbära medlen. Pensionsstyrelsen har här sagt, att lagen icke säger, att några särskilda pensionsdebetsedlar behöva utskrivas, icke heller att någon särskild uppbörd av dessa medel behöver hållas. Jag kan icke finna, att dessa, om jag så får säga, teorier i praktiken kunna i kommunerna tillämpas. Det måste naturligtvis förutsättas, att de, som skola betala pensionsavgifter för en eller flera medlemmar av sin familj, också få på förhand reda på, huru mycket de skola betala. Jag kan därför icke förstå, att det kan vara möjligt att till exempel endast lägga fram pensionslängden, såsom pensionsstyrelsen här säger, utlysa sammanträde genom annonser i tidningarna eller kungörelse i kyrkorna och sedan vänta, att de skattebetalande skola komma och erlägga sina avgifter. Det måste också förutsättas, att de, som skola erlägga dessa avgifter, ha rätt att fordra att erhålla kvitto på de pengar, som de sålunda betalat. Det kan naturligtvis icke ske på annat sätt än att det enligt mitt förmenande lämnas ut en debetsedel. För övrigt säger också styrelsen längre ned, att det kan också förutsättas, att man kan vara nödsakad att skriva ut debetsedlar. Det är också nödvändigt ifråga om en person, som sedan skall komma i åtnjutande av pension, att inför pensionsnämnden visa, att han inbetalat sin avgift, åtminstone för de tre senaste åren, och dessutom måste också debetsedlarna medsändas för alla dem, som restera med sina avgifter och sålunda komma på restlängd. Det förutsättes därför också, att debetsedlar utskrivas i detta fall.

*I fråga om
uppbörden av
allmänna
pensions-
försäkrings-
avgifterna.
(Forts.)*

Det skulle heller icke vara möjligt, såsom pensionsstyrelsen säger och såsom det visserligen tillämpas inom riktigt små kommuner, att denna uppbörd kan företagas i samband med uppbörden av kommunalskatten. Inom en större kommun är det enligt mitt förmenande alldeles omöjligt, ty det skulle icke vara möjligt, att en kommunalnämndsordförande skulle samtidigt med uppbörden av kommunalskatten också hava uppbörden av pensionsavgifterna och således sköta om dessa längder på en gång.

Jag har även påpekat, att arbetet med utskrivandet av debetsedlar för kronouppbördsmanen icke skulle bli så betungande, att det skulle vara av betydelse. Pensionsstyrelsen är ense med mig därom men säger, att arbetet med avgifternas redovisning skulle komma att väsentligt ökas. Jag kan dock icke förstå, hur det skulle vara möjligt. Visserligen kan arbetet för kronans uppbördsmän i någon mån ökas genom redovisning även av grundavgifterna — det kan vara sant — men detta ökade arbete motsvaras icke alls av det arbete, som åligger kommunalnämndsordförandena ute i bygderna. Man behöver endast tänka på de över 2,500 kommuner, som finnas i vårt land, och på att alla kommunalnämndsordförande skola verkställa redovisning, som, såsom herrarna veta, tillgår på det sättet, att det belopp, som uttagits i grundavgifter, insändes till riksbanken med två reversal och dessutom en s. k. insättnings-

*I fråga om
uppbörden av
allmänna
pensions-
försäkrings-
avgifterna.*

(Forts.)

nota. Detta måste ske kanske två, tre gånger om året från små kommuner. Jag kan därför icke förstå, att en uppbörd genom helt få personer i landet skulle kunna bliva mera betungande, än om uppbörden skall ske genom samtliga kommuner.

Pensionsstyrelsen säger dessutom, att om grundavgifterna finge uppbäras i samband med kronoutskylderna, skulle det enligt styrelsens förmenande komma att bli större restantier, än om uppbörden får ske på samma sätt som hittills genom kommunalnämndsordförandena. Kommunalnämndsordförande kan, heter det i skrivelsen, genom personlig anmaning förmå de försumliga att betala, och på detta sätt skulle det sålunda bli mindre restantier. Under det att styrelsen här tyckes vilja undanhålla kronans uppbördsmän något mera arbete för uppbörden och för redovisningen, förutsätter styrelsen ändå, att kommunalnämndsordföranden liksom skulle ha den skyldigheten att personligen besöka var och en inom en kommun, som icke har erlagt sin pensionsskatt. Det synes mig vara ett ganska fordrande påstående.

Jag vill ävenledes påpeka ett förhållande, vari pensionsstyrelsen är ense med mig, nämligen rörande vad jag i min motion anført om att då beloppet i förhållande till varje person är så ringa som tre kronor, händer det ofta, att restantierna bliva större, därför att personer, som ha en mil eller mera att gå till en utlyst uppbördsstämma, anse sig få tillsätta för mycken tid, i förhållande till avgiftens litenhet, och fjärdingsmannen, som skall utkräva beloppet, får som bekant icke mer än tre procent och således blott 9 öre på de tre kronorna.

Då frågan emellertid redan tycks ligga under utredning, vill jag, herr talman, icke längre uppehålla tiden. Jag vill till sist blott uttala den förhoppningen, att den påbörjade utredningen skyndsammast möjligt måtte slutföras och att den måtte ge till resultat, att den börda, som påvilar kommunalnämndsordförandena i uppbörd och redovisning, och som jag icke anser bör vila på dem, i en eller annan form avlyftes. Vidare vill jag även uttala den önskan, att kommunerna måtte befrias från erläggande av restantier.

Herr J o h a n s s o n i Edsbyn: Herr talman! Såsom frågan nu ligger, har jag icke mycket att säga. Det är väl meningen, att då ett utskott i så pass välvilliga ordalag, som här skett, avstyrker en motion och samtidigt hänvisar till att saken redan är under utredning, motionären därmed skall ge sig till tåls med att hans önskemål nog en vacker dag bli uppfyllda. Ja, jag skall försöka göra det, men jag vill ändå, innan jag släpper frågan, ytterligare stryka under de synpunkter, jag lagt på denna sak.

Frågan om kommunernas befriande från skyldighet att garantera grundavgifternas inbetalande till pensionsinrättningen har jag icke tagit upp i min motion nr 66, emedan jag anser, att den frågan tål vid en grundligare prövning. Det kan nämligen icke förnekas, att folkpensioneringen är av djupt ingripande betydelse för vårt fattigvårdsväsende, och så länge fattigvården påvilar kommunerna,

är jag icke på det klara med, om nämnda skyldighet för kommunerna beträffande pensionsavgifterna bör helt avlyftas.

Däremot är jag på det klara med, att något bör göras för att förenkla och förbilliga administrationen för vårt pensionsväsende. Denna administration, som skjuter ut sina förgreningar till varenda kommun i hela landet, bör mer än någon annan befrias från allt onödigt påhäng. Detta har större betydelse ur allmän sparsamhetssynpunkt än då det gäller inrättningar, som ha sin administration koncentrerad till ett ställe.

Bestämmelsen i vår pensionsförsäkringslag om uppdelning av pensionsavgifternas uppbärande på två uppbördsmyndigheter betraktar jag som ett sådant där onödigt påhäng. Jag utgår ifrån att man inte härvidlag betraktar frågan ifrån en så inskränkt synpunkt, att man låter hänsynen till om det ena eller andra uppbörds sättet föranleder ökad eller minskad *direkt* statsutgift vara avgörande, utan att man verkligen ser på frågan med »sunt förnuft» d. v. s. ur skattebetalarnas synpunkt, deras, som ha att sörja för både statens och kommunernas inkomster. Ser man så på frågan, är det alldeles påtagligt, att besparingar i det stora hela kunna åstadkommas, om man uppdrar åt endast en uppbördsmyndighet att uppbära avgifterna.

I det utlåtande från pensionsstyrelsen, som åtföljer utskottsberäkningen, finnas på sidan 10 åtskilliga siffror, som ge en liten föreställning om omfattningen av denna dubbla uppbörd av avgifter för samma personer och för samma sak. Där uppgives, att antalet personer, som år 1918 hade att betala både grundavgift och tilläggsavgift, utgjorde 1,300,000. Huru många de personer äro, som icke betala kronoskatt i någon form, och för vilka det sålunda bleve nödvändigt att utskrive sedlar för grundavgifter *enbart*, kan icke styrelsen med någon bestämdhet uppgiva utan en föregående grundligare undersökning, men uppskattar antalet till lägst 300,000 och högst 1,250,000 personer. Att på denna breda marginal komma till någon sannolikhetssiffra är ju omöjligt, men om den verkliga siffran, för vilka sedlar enbart för pensionsavgifterna behövde utskrivas, stannade vid 5 å 600,000, så återstodo ju över 3,000,000 avgiftspliktiga, för vilka kommunerna skola utskrive särskilda sedlar, alltså ett så stort antal, att en ej föraktlig besparing därpå kan göras.

Nu synes visserligen pensionsstyrelsen gå ut ifrån, att kommunerna icke behöva utskrive särskilda sedlar för grundavgifterna, och jag kan icke uttala mig om hur det i allmänhet praktiseras ute i landet i det hänseendet, men de kommunala uppbördsmän, jag talat vid i denna sak, hava alla tagit för givet, att särskilda sedlar utskrivas.

Det är emellertid icke bara i fråga om sedlarnas utskrivande och uppbördsstämman's hållande, som en besparing skulle göras, om mitt förslag antoges, utan även i fråga om längdernas utskrivande. Häradsrättskrivarna, som utföra detta arbete, behövde nämligen då icke utskrive några längder för kommunernas räkning.

Jag anser sålunda ofrånkomligt, att betydande besparingar

*I fråga om
uppbörden av
allmänna
pensions-
försäkrings-
avgifterna.
(Forts.)*

*I fråga om
uppbörden av
allmänna
pensions-
försäkrings-
avgifterna.
(Forts.)*

skulle göras, om man ginge ifrån det nuvarande dubbla uppbörds-systemet.

Det sades, då pensionsinrättningen genomfördes, att det icke skulle bli någon byråkratisk inrättning, som man annars gärna vill skylla statens inrättningar för att vara. Jag skall heller icke uttala mig om, huru detta löfte har hållits, men på grund av den erfarenhet, jag fått under de åtta år, jag varit pensionsnämndens ordförande i min hemtrakt, vill jag säga, att icke har jag funnit det så idealiskt i nämnda avseende, att det icke kan göras ännu bättre. Emellertid få vi hoppas, att de utredningar, som redan påbörjats, skola leda till verkligt goda resultat, och har jag därför, herr talman, intet yrkande.

Vidare anfördes ej. Kammaren biföll utskottets hemställan.

§ 7.

*I fråga
om valbarhet
till första
kammaren.*

Härefter förelåg till avgörande konstitutionsutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion om borttagande av censusbestämmelserna i fråga om valbarhet till första kammaren.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 2, hade herr *Vennerström* hemställt, att riksdagen såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling ville antaga följande förslag till ändrad lydelse av § 9 riksdagsordningen:

§ 9.

Till ledamöter i första kammaren kunna endast väljas i kommunernas allmänna angelägenheter röstberättigade män och kvinnor, som uppnått trettiofem års ålder. Kommer riksdagsman, efter det han vald blivit, i den ställning, att han ej längre skulle varit valbar till ledamot i kammaren, frånträder han sin befattning.

Utskottet hemställde, att riksdagen, med bifall till förevarande motion, måtte såsom vilande till vidare grundlagsenlig behandling antaga följande

Förslag

till

ändrad lydelse av § 9 riksdagsordningen.

§ 9.

Till ledamöter i första kammaren kunna endast väljas i kommunernas allmänna angelägenheter röstberättigade män och kvinnor, som uppnått trettiofem års ålder. Kommer riksdagsman, efter det han vald blivit, i den ställning, att han ej längre skulle varit valbar till ledamot i kammaren, frånträder han sin befattning.

Vid utlåtandet voro emellertid fogade reservationer:

av herrar *Clason, von Geijer, Stendahl, Starbäck, Persson* i Fri-

torp och *Pehrsson* i Göteborg, vilka yrkat, att utskottet måtte avstyrka motionen; samt

av herr *Reuterskiöld*, som yrkat, att ifrågavarande motion måtte av riksdagen avslås.

Efter föredragning av utskottets hemställan anförde:

Herr *Pehrsson* i Göteborg Herr talman! Då jag har deltagit i detta ärendes behandling i konstitutionsutskottet och befinner mig bland reservanterna, må det ju vara mig tillåtet att framlägga reservanternas syn på saken, trots att det börjar bli en ganska sen timme. Det kan ju vara en ganska omtuggad sak, men jag vill dock framlägga motiven för vår ståndpunkt.

Det är alldeles självklart, att de, som ha sitt ideal i enkammarsystem, utan vidare måste med glädje acceptera motionärens förslag och likaså utskottets hemställan. Vi återigen på den andra sidan, som äro konsekventa anhängare av tvåkammersystem och vilja bevara karaktärsskillnaden mellan de båda kamrarna såväl med avseende å valsätt som å valbarhet, vi vilja icke vara med om att bryta ned denna artskillnad och att bit för bit plocka bort vad som skiljer de båda kamrarna åt. Det är verkligen så litet kvar av överhus, som det gärna kan vara, tycks det oss, i vår första kammare. Jag erinrar herrarna om ett yttrande, som för åtskilliga år sedan i första kammaren fälldes av en bekant representant på Göteborgsbänken, vilket ännu torde leva i samband med det bekanta uttrycket, att allting flyter. Vi vilja icke under sådana förhållanden vara med om att ytterligare operera bort någonting av det, som skiljer kamrarna åt.

Det har här anförts åtskilliga skäl av motionären såväl som av utskottet, och det synes, som skulle dessa skäl egentligen allesammans komma att samla sig kring, att detta är ett demokratiskt krav. Det kan vara olika tankar därom. Jag erinrar om att när första kammaren avslagit denna grundlagsändring, så har det icke endast varit högermän, som avgjort frågan, ty som bekant hava vi högermän icke någon majoritet i första kammaren. Det är alltså även andra, jag är övertygad om ganska rätliniga demokrater, som varit med om detta beslut. Och när det gäller motionären själv, så blir han väl icke ledsen, om jag säger, att det förefaller mig egendomligt, om detta för honom vore ett demokratiskt krav, när jag vet, att han åtminstone fordomdags har haft sina demokratiska ideal rätt långt österut, där, såvitt jag vet, det icke finnes vare sig första eller andra kammare.

Han har också framfört ett fall, som han säger sprider löje över denna grundlagsbestämmelse. Det är ett gränsfall och gäller en man, som blivit utesluten från valbarhet till första kammaren på grund av de skatteavdrag, som senast beslötos för barn. Det skulle sålunda bli vad juristerna kalla en »*lex in casu*», i vidsträckt mening en *lex Holmner*, som vi nu skulle taga under känslan av denna olägenhet, som det uppenbarligen visat sig vara. Vi skulle

*I fråga
om valbarhet
till första
kammaren.
(Forts.)*

*I fråga
om valbarhet
till första
kammaren.*
(Forts.)

sålunda göra en grundlagsändring av denna betydelse på grund av det fall, som nu förekommit. Jag vill säga herrarna, att hur vi lagstifta, så kommer livets mångfald alltid att bryta igenom. Det kommer alltid att finnas sådana fall, som icke låta sig inpassas och icke heller låta sig på förhand beräknas.

Nu vill jag ge motionären det erkännande, att han haft den sällsynta lyckan att bli en sann spåman, någonting synnerligen ovanligt i denna världen, och någonting, som säkerligen är synnerligen tillfredsställande för honom. Men detta innebär dock för oss icke något skäl att gå ifrån vår uppfattning. Ty därmed följde en större olägenhet, nämligen att vi skulle glida alltmera ned mot enkammar-system.

Så säga kanske herrarna, att detta är någonting, som vi högermän sätta oss emot för att bevara högerens framtid. Nåja, om det så vore, så betyder det naturligtvis för oss efter vårt sätt att se saken, någonting, som gäller landets och folkets framtid. Men jag vill erinra om, att i denna tid av sjunkande värden, där förmögenheter smälta tillsammans som snö för dagsmejan, kunde det väl hända, att om detta fall skulle upprepas än en gång, det kunde vara en högerman, som det träffade. Det är alltså icke den synpunkten, som är för oss avgörande.

Vidare har anförts, att denna grundlagsbestämmelse är beroende av stadgandena om taxeringen. Nu heter det här, att utskottet är ovisst om denna sak. En av reservanterna, en framskjuten jurist, är viss om, att man förfarit riktigt, när man tolkat lagen, som man gjort i det förevarande fallet. Vi ha uppe i konstitutionsutskottet en bok vid varje plats; det är den allra sista upplagan av rikets grundlagar av professor Robert Malmgren i Lund. Denne man, som också har anspråk på en viss auktoritet, säger tvärtom: »*Skatta för minst 3,000 riksdaler*: Härmed bör förstås det *taxerade* inkomstbeloppet, icke det 'beskattningsbara' beloppet eller vad som återstår efter frånräknande av de skattefria avdragen. Detta stämmer bäst överens med andemeningen i detta valbarhetsvillkor ävensom med den tolkning, vilken på sin tid gavs ett numera upphävt stadgande av liknande innebörd, nämligen den före 1909 gällande (i RO § 14 intagna) bestämmelsen om viss census som villkor för politisk rösträtt ('bevillning för en till minst 800 riksdaler uppskattad årlig inkomst'). Valbarheten skall icke grundas på en viss skatteprestation, utan på en viss årsinkomst, som låter förmoda en någorlunda god ekonomisk ställning.» Vi anse, att det vore väl skäl, att vi finge denna sak utredd, och att man icke för en oviss tolkning skall begära en grundlagsändring. Det skälet är uppenbarligen alldeles för svagt.

Vi säga också — och det är väl däri, som herrarna tycka, att vi äro alldeles förfärligt odemokratiska — vi säga, att det innebär också någonting reallt, besittandet av jord och även av inkomst. Det ger en smula frihet från de dagliga brödbekymren, och det ger också, mina herrar och damer, en viss betänksamhet med avseende på icke minst de ekonomiska angelägenheterna. Och det betyder icke

själviska intressen, utan det betyder, att där komma intressen att tillvaratagas, som andra grupper icke tillvarataga. Man ser nämligen sakerna något annorlunda än eljest i den någorlunda tryggade ekonomiska ställning, som förutsättes i bestämmelserna om valbarhet till första kammaren.

*I fråga
om valbarhet
till första
kammaren.
(Forts.)*

Eller uppleva vi icke beständigt detta, att när människor komma till mera tryggad ställning på ett eller annat sätt, så bli de en smula konservativa. Det är ingen motsättning i talet om konservativa liberaler eller konservativa socialdemokrater, ty de finnas helt visst. Om vi fråga herrarna till vänster om varje parti, skola de vara färdiga att ge oss belägg på den saken, för att icke tala om deras press. Jag är till och med så djärv, att jag tror, att om herrarna på yttersta vänsterkanten skulle bli någonting, som gav dem en ekonomiskt tryggad ställning, någonting så fint som statsråd eller generalkonsuler eller någonting annat sådant, så torde väl hända, att också de finge inom sin sfär och sitt område en viss konservativ läggning, som icke vore föraktlig i den första kammare, som dock skall ha en något konservativare, d. v. s. en mera kontinuerlig sammansättning och mera förståelse för det bestående i samhällslivet.

Emellertid vill jag genast säga, att vi äro icke alls förluskade i de censusbestämmelser, som nu finnas, och vi se deras svaghet, så att vi kunna gärna vara med om bättre former. Men då säga vi: vi vilja ta upp problemet i hela dess vidd. Vi ha tid att göra det. Men hur det skall lösas, ha vi icke klart för oss, och vi se gärna andra kvalifikationer, som på ett eller annat sätt kunna framkomma vid en utredning om problemets lösning. För så vitt jag förstår, har det inom alla partier känts som ett behov, att vi skulle få detta problem löst, naturligtvis med undantag för dem, som teoretiskt stå som anhängare av enkammersystemet. Man har talat om vissa kvalifikationer genom att hava innehaft vissa medborgerliga uppdrag. Det kan låta säga sig, om man också kan vara något tveksam, om det skulle vara lämpligt att göra första kammaren till, låt mig säga, ett räddningsinstitut för andrakammarledamöter, som fallit igenom vid valen. Det kunde vara lyckligt och gott i många enskilda fall, men som princip vore det kanske en smula olyckligt.

Emellertid äro vi ännu endast vid första riksdagen av perioden, om jag räknar efter nyvalen, och det »brådskar därför icke någon hast». Ty det är väl icke meningen att genomdriva riksdagsupplösning för att få denna fråga klar?

Så säger man till oss: men varför kunna ni icke gå med på detta? Herrarna erkänna ju själva, att censusbestämmelserna i sin nuvarande form äro synnerligen olyckligt avfattade och kunna vara i många hänseenden föråldrade. Ja, därom vill jag säga: vi skulle då bli handikapade, som det heter på sportspråket, när vi komma till lösningen, och reformen skulle under tiden få suggereras i allmänna medvetandet in: ingen artskillnad mellan kamrarna genom detta! — »Men», säger man, »hur kunna ni vara så stygga och misstroigna mot oss; låt oss bara få det här, så skola vi sedan vara med på de andra kvalifikationer, som kunna befinnas nödiga för förstakammar-

*I fråga
om valbarhet
till första
kammaren.
(Forts.)*

ledamotskapet.» Ja, därtill vill jag säga: bränt barn skyr elden! Vi hava i vår reservation pekat på, att den överenskommelse, som ingicks 1918, innefattande även, att ingen ytterligare ändring i denna överenskommelse skulle ske i fråga om första kammarens sammansättning. Jag hänvisar till det i reservationen anförda yttrandet av 1919 års riksdags särskilda utskott, som klart och bestämt uttrycker detta. Jag var icke med om den historien, men jag har mycket funderat över, vad detta avtal egentligen innebar. Det ser rätt egendomligt ut, ty jag kan icke finna annat, än att det har en viss likhet med en del, låt mig säga, internationella avtal, där fördelarna, åtminstone vid första påseendet, synas vara ganska uteslutande på den ena sidan.

Så vill jag till sist säga, att vi tycka också, att vi kunna ha haft nog av dessa ständiga konstitutionella rubbningar. Det är dock icke detta, att man ideligen, ideligen rubbar på grundlagen och på konstitutionen, som är ett folks liv och välfärd. Låt vårt folk en smula få vila sig efter alla de ändringar, som skett, och växa in i den nya rustningen. Jag tror, mina herrar och damer, att det är den nuvarande tidens allra betydelsefullaste uppgift i avseende på det konstitutionella. Denna uppgift är sannerligen icke liten, och den kan heller icke lösas annat än på ganska lång sikt.

Herr talman! Jag tillåter mig yrka bifall till den av reservanterna gjorda hemställan.

Herr Engberg: Som herrarna redan hava sig bekant, har denna fråga, detta reformkrav, fallit för i år tack vare första kammarens beslut. Jag måste säga, att det i utomordentligt hög grad har förvånat mig, detta beslut av första kammaren, och jag hoppas, att det åtminstone skall hava spelat den rollen, att det skall lära många att inse, att det är nödvändigt, att vi få den öppna omröstningen i riksdagens båda kamrar, på det att vi skola se, var vi hava dem som utåt äro demokrater, men som i hemlighet idka en helt annan politik. Jag måste också säga, att detta beslut av första kammaren är i hög grad förvånande utifrån den kammarens nuvarande sammansättning, och jag kan icke annat än ge uttryck åt en besvikelse och ledsnad över detta beslut.

Herr Pehrsson i Göteborg har nu i alla händelser funnit nödigt att taga upp en debatt i frågan i denna kammare, och jag skall därför, herr talman, såsom representant för konstitutionsutskottets majoritet be att få säga några ord.

Herr Per Pehrsson anställer en allmän betraktelse över konservatismen, huru den frodas inom olika läger. Jag kom att tänka på ett franskt ordspråk, som översatt på svenska säger: Man är alltid reaktionär i någons ögon. Vad herr Per Pehrsson beträffar, är jag övertygad om att om du tänker dig den yttersta högermannen och ser långt, långt till höger om honom vid horisonten en liten prick, så är det herr Per Pehrsson. Jag tror hela det betraktelsesätt, som han anlade, vittnar om, att han och hans parti på denna punkt alltjämt hålla fast vid den åskådning, som led sitt stora nederlag i den

av honom omnämnda uppgörelsen hösten 1918. Ty, mina herrar, vad är det egentligen som denna censusbestämmelse innebär, om icke en kvarleva av dessa redan övervunna bestämmelser, enligt vilka kvalifikationerna skulle utskiftas efter graden av inkomst och efter den förmögenhet man råkar besitta. Jag vädjar här till kammarens lantmän: tycka ni verkligen, att det är rim och reson att såsom valbarhetsbestämmelse till riksdagens första kammare hava en regel, som innebär, att den stora delen av de till exempel inom bondepartierna existerande valmännen bland bönder icke äro valbara till denna kammare? Ty även med den nya fastighetstaxeringen, ber jag att få fästa herrarnas uppmärksamhet på, att det är dock icke någon större del av de svenska bönderna, åtminstone i Norrland och mellersta Sverige, som hava hemman till ett taxeringsvärde upp till 50,000 kronor.

Jag ber vidare att få säga gentemot herr Per Pehrsson, att det var som en gengångare av hela högerförkunnelsen från striderna kring 1918, när han nu här återigen i kammaren förklarade, att valbarhetsbestämmelsen är förnuftig, när den knytes till inkomst och förmögenhet, därför att, som det hette, den ger dock en garanti för dels friheten från ekonomiska bekymmer, inkluderande möjlighet att deltaga i ärendens handläggning dels ock bättre insikt och överblick. Ja, vad det första beträffar, får jag då verkligen säga, att det är orimligt att vilja göra gällande, att 3,000 kronors årlig inkomst i dessa tider skulle ge någon större möjlighet att deltaga i ärendenas handläggning än vanligt — det kan ju hända med dem, som leva efter den lära, som herr Per Pehrsson predikar, att man skall skänka bort icke bara manteln utan även livrocken, men jag tror icke ens herr Per Pehrsson själv skulle vilja praktisera den teorien. Jag tillägger: Det är ett barockt betraktelsesätt detta, att man skall hava någon större förutsättning för att bedöma allmänna angelägenheter, därför att man råkar hava en egendom, som är värd 50,000 kronor eller hava 3,000 kronors inkomst. Om herr Per Pehrsson för några år sedan hade en inkomst av 1,500 kronor och nu har fått 3,000 kronor, så skulle det icke falla mig in och säkert icke någon annan att betrakta herr Per Pehrsson såsom mera kompetent att utöva exempelvis ett ledamotskap i första kammaren, än han var tillförne, icke heller om han förvärvat en egendom o. s. v. Det är för mitt sätt att se en ren orimlighet, att vi alltjämt skola dragas med dessa för länge sedan överlevade ståndpunkter, som nu herr Per Pehrsson fört fram i debatten igen.

Herr Per Pehrsson anknöt även till en annan synpunkt, en synpunkt som jag för min del måste säga egentligen icke har med debatten att skaffa. Han gjorde gällande — och vi ha också sett en viss högerpress göra det — att det första man rör vid denna bestämmelse, glider man ned i enkammarssystemet. Jag får verkligen säga, att av alla resonemang, som föras, är detta det befängdaste. För min del är jag ingalunda okritisk anhängare av enkammarssystemet. Jag har nämligen den uppfattningen, att när man höjde kravet på enkammarssystem, har det berott på, att man begått en psykolo-

*I fråga
om valbarhet
till första
kammaren.*

(Forts.)

*I fråga
om valbarhet
till första
kammaren.*
(Forts.)

gisk förväxling, man har förväxlat den gamla oresonliga första kammaren med dess många ogärningar med *en första kammare över huvud*. Jag tillägger, att frågan, huruvida det skall vara tvåkammerssystem eller icke, givetvis står öppen, men jag vill deklarerera för min del, att jag vill icke alls försvära mig till den ståndpunkt, som tror, att det allena saliggörande måste vara att införa enkammerssystem. Och icke glider man hän mot enkammersystem, därför att man tar bort ett litet rudiment, som här är kvar att avlägsna.

Denna bestämmelse är en av dessa krusiduller, som ännu finnas kvar. Om vi plocka bort den, så innebär det icke någon rubbning på den karaktärsskillnad, som första kammaren har.

Jag vill erinra, att det exempelvis inom arbetarrörelsen har varit hart när omöjligt ännu till på senaste tiden att kunna till första kammaren få in en hel del högt kvalificerade representanter, exempelvis för vår fackföreningsrörelse, därför att de icke kommit upp till den inkomsten. Tar jag icke fel, har landsorganisationens nuvarande ordförande icke varit valbar förr än den gång han valdes till första kammaren, därför att han icke hade den nödvändiga inkomsten, och kammarens högt ärade talman, som vi dock här *enhälligt* hava valt till talman inom kammaren, har icke varit valbar till första kammaren, därför att han icke haft denna stadgade inkomst.

Jag får verkligen säga herr Per Pehrsson i Göteborg: det är ett betraktelsesätt, som är ingenting annat än abderitiskt att driva detta, att denna inkomstgräns skall hava någon som helst betydelse för att få någon större kvalifikation på den man väljer till första kammaren. Karaktärsskillnaden kamrarna emellan ligger redan däri, att vi hava det indirekta valsättet till första kammaren, vi hava den successiva förnyelsen, vi hava de åttaåriga perioderna o. s. v., och vi hava där heller icke något bostadsband. Det räcker långt, herr Per Pehrsson i Göteborg!

Här har nu såväl av herr Per Pehrsson som också i reservationen åberopats en uppgörelse år 1918. Jag får erkänna, att reservanternas hålla sig något så när till sanningen, men herr Per Pehrsson har ansett, att man ogenerat kan trampa långt utanför sanningens gränser, och därför sade han ordagrant, att det var en bestämmelse, att ingen ändring skulle ske, en bestämmelse, som ingick i avtalet 1918. Nej tack, herr Per Pehrsson, så var det *icke!* I avtalet 1918 överenskom man om vissa allmänna i betänkanudet fixerade linjer för reformens lösning. Men den omständigheten, att man 1919 icke tog upp ett säryrkande angående census, sammanhängande självfallet därmed, att innan denna reform var slutligt grundlagsfästad den stora rösträttsreformen — man ville icke taga upp dessa särkrav. Det är därför ju mitt sätt att se ingenting annat än en ganska uppseendeväckande, skulle jag vilja säga, för att icke använda ett starkare ord, förvanskning, som man gjort sig skyldig till, när man åberopat uppgörelsen 1918 för sin ståndpunkt i denna fråga.

Ja, så säger herr Per Pehrsson vidare, att rätliniga demokraterna hava varit med nu i första kammaren och fällt denna fråga.

*I fråga
om valbarhet
till första
kammaren.
(Forts.)*

Ju, hur vet herr Per Pehrsson, att det var rätliniga demokrater? Vi hava ju den hemliga omröstningen, som han själv förfäktar. Har han tittat under röstsedlarna? Var snäll och säg, vilka rätliniga demokrater det var, som röstade ikull denna motion! Jag skulle gärna vilja se dem i ögonen.

Det är min övertygelse, herr talman, att andra kammaren nu liksom förr skall vara ense med oss att sopa undan denna orimliga bestämmelse, som icke har att göra med frågan om enkammarssystem eller tvåkammarssystem, som icke har att göra med möjligheten att skaffa större kvalifikationer för första kammaren, utan som uteslutande är en gengångare från de tider, då man byggde valbarheten på förmögenhet och inkomst. Det är min övertygelse, herr talman, att andra kammaren nu är redo liksom förr att taga bort denna bestämmelse, och jag yrkar bifall till utskottets hemställan.

Herr Pehrsson i Göteborg: Herr talman! Det torde vara ganska onödigt, att vi fortsätta denna debatt, där skäl mötas av skäl på samma sätt, som de mötts under hela den tid, denna fråga varit uppe. Jag vill dock endast säga ett par ord med anledning av den siste ärade talarens påstående, att jag skulle hava sagt, att detta skulle leda till enkammarssystem. Jag sade, att det är att steg för steg gå emot enkammarssystem. Och jag har riktat mig emot den målmedvetna, systematiska taktik, som här föres på detta liksom på andra områden, att så fort det gäller ett enstaka moment, så betecknas det alltid såsom bagatellartat. Man vill icke klara ut dess samband med det stora hela. Jag liksom mina medreservanter och liksom alla, som stå på denna sida, vi hava velat få denna fråga löst efter klara och rena linjer och icke så, att vi på förhand hava fått fastslaget, att de särskilda kvalifikationer, som vi vilja hava för förstakammarvalbarhet, helt och hållet skola slopas. Och jag har också pekat på, huru vi visst icke anse de nuvarande bestämmelserna vara idealiska, men att det alltid kommer att bli gränsfall, hur man än avfattar bestämmelserna.

Emellertid ställdes det en direkt fråga till mig: »Vilka rätliniga demokrater är det, som varit med på avslaget i första kammaren?» Mina herrar och damer, jag blev alldeles förvånad över den frågan. Högermännen och bondeförbundarna räcka icke till att få majoritet i första kammaren. Jag trodde, att alla de andra äro rätliniga demokrater, var och en på sitt håll.

Herr talman! Jag ber att få yrka avslag på utskottets hemställan.

Herr Engberg: Jag ber endast att inför kammaren få konstatera, att herr Per Pehrsson gör allt vad han kan för att rättfärdiga det omdöme, som på förmiddagen i en annan debatt fälldes, nämligen att han rör sig på jesuitismens allra banalaste plan.

Härmed var överläggningen slutad. Herr talmannen framställde propositioner först på bifall till utskottets hemställan samt vidare

*I fråga
om valbarhet
till första
kammaren.
(Forts.)*

på avslag därå; och fann herr talmannen den förra propositionen vara med övertvägande ja besvarad. Då votering emellertid begärdes, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en så lydande omröstningsproposition:

Den, som vill, att kammaren bifaller konstitutionsutskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 8, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren avslagit utskottets berörda hemställan.

Voteringen utvisade 94 ja mot 53 nej, vadan kammaren bifallit utskottets hemställan.

§ 8.

Bankoutskottets nu föredragna utlåtande, nr 10, i anledning av väckt motion angående dyrtidstillägg åt den hos riksdagen tillfälligt anställda personalen blev av kammaren godkänt.

§ 9.

*Ang.
utsträckning
av tiden för
inrättande av
fortsättnings-
skola.*

Därnäst i ordningen var å föredragningslistan uppfört andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande, nr 3, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utsträckning av den tid, inom vilken det åligger skoldistrikt att inrätta fortsättningsskola.

I en inom andra kammaren väckt motion, nr 153, hade herr *Norman m. fl.* föreslagit, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa om sådan ändring i övergångsbestämmelsen i stadgan angående fortsättningsskolor av 1918, att den tid, inom vilken ifrågasvarande skolor borde vara anordnade enligt nämnda stadga, förlängdes till utgången av 1927.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Reservation hade avgivits av herrar *Wallerius* och *Bergström*.

Sedan utskottets hemställan blivit uppläst, anförde:

Herr *Norman*: Herr talman! Som motionär i denna fråga skall jag be att få säga några ord.

Utskottet har ställt sig avvisande till den i motionen framförda tanken på ett uppskjutande av den tidpunkt, inom vilken här ifrågasvarande övergångsbestämmelse skulle vara i sin helhet genomförd. Utskottet har dock icke kunnat annat än giva sitt erkännande

åt det strävande till sparsamhet, varmed förevarande motion motiverats, och det är ju så, att det innevarande tidsläget synnerligen starkt manar till sparsamhet med hänsyn till utgifter, som åligga det allmänna. Motionärerna ha tillåtit sig i motionen peka på att det fullständiga genomförandet av denna fortsättningsskolereform drar med sig en kostnad av ungefär 7 miljoner kronor. Det är sant, att den huvudsakligaste delen av dessa utgifter kommer på staten, men även för kommunerna kommer givetvis ett fullständigt genomförande av reformen att bliva ekonomiskt kännbart.

Nu framhålles visserligen, att i förefintliga lagstadganden finnes en möjlighet för kommunerna att genom ansökan till Kungl. Maj:t få uppskov med reformens genomförande. Men vad vi i motionen syfta till är att kommuner, som på grund av ekonomiska svårigheter och annat önska dylika uppskov, icke skola behöva anlita utvägen att genom skrivelse till höga vederbörande få nådigt tillstånd att uppskjuta inrättandet av fortsättningsskola.

Nu har ju såväl vid reformens genomförande som sedan pekats på önskvärdheten av en icke allt för knappt tillmätt övergångstid för denna reforms genomförande. Jag erinrar i detta fall om vad som i det yttrande från skolöverstyrelsen som bifogats utskottets utlåtande, finnes anfördt, vari det bland annat heter:

»Under den förberedande behandlingen av förslaget om de nya fortsättningsskolorna var man på alla håll ense därom, att en viss, ej allt för kort övergångstid för reformens genomförande vore alldeles nödvändig, samt att Kungl. Maj:t borde äga rätt att även efter övergångstidens utgång, då förhållandena så påkalla, medgiva ytterligare uppskov i berörda hänseende efter prövning i varje särskilt fall.»

Och på ett annat ställe anför skolöverstyrelsen: »Uti riksdagens skrivelse i anledning av nämnda proposition uttalar riksdagen, att den visserligen icke kunnat undgå att hysa betänkligheter mot en jämförelsevis så kort övergångstid som den föreslagna.»

Dessa betänkligheter uttalades vid en tidpunkt, då ingen i vårt land, ingen i riksdagen och väl ingen utanför densamma kunde motse en sådan depressionstid som den, som för närvarande är för handen. När vi nu inför de förhandenvarande förhållandena här uttala önskvärdheten av att övergångstiden måtte framflyttas med tre år eller från 1924 till 1927, synes mig detta vara grundat på så starkt bärande skäl, att jag icke kan finna att utskottet haft fog för sitt påstående, att inga bärande skäl anförts för den föreliggande motionen.

Den sena timmen förbjuder mig att närmare gå in på och utveckla dessa förhållanden, och jag tror, att kammaren håller mig räkning härför. Jag håller emellertid på att bärande skäl anförts för de påståenden och yrkanden, som vi framställt i vår motion.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till den av mig m. fl. framförda motionen.

Häruti instämde herr *Bengtsson* i Kullen.

Herr *Olsson* i Mora: Herr talman! Jag räknar mig som lika stor sparsamhetsvän som herr *Norman* i Läckeby, men jag får

*Ang.
ulsträckning
av tiden för
inrättande av
fortsättnings-
skola.*

(Forts.)

Ang.
utsträckning
av tiden för
inrättande av
fortsättnings-
skola.

säga, att om man ej kan förebringa starkare skäl än dem, som herr Norman förebragt i sin motion och i sitt anförande, så tror jag, att kammaren i förevarande fall gör klokast i att bifalla utskottets hemställan, till vilken jag, herr talman, ber att få yrka bifall.

(Forts.)

Herr Wallerius: Herr talman! Jag skall bara be att helt kort få yttra mig. Jag har antecknat en reservation till utskottets utlåtande, och jag har gjort detta därför att jag tror, att det är klokt, att man något utvidgar denna övergångstid genom en generell bestämelse, som alltid är mera behaglig än en hänvisning till utvägen att söka tillstånd. Jag tror, att vi därigenom — som en varm skolvän yttrade till mig för icke länge sedan — skulle befrämja själva saken.

Det har yttrats betänkligheter mot detta, och jag vill icke säga, att icke även *de* skälen kunna ha en viss styrka, men jag tror, att man här behöver känna sig för så pass mycket, att det icke skulle skada, om denna lilla utsträckning av övergångstiden kunde komma till stånd. Tre år är icke mycket. Det har yrkats på ännu längre tid, men motionärerna ha ju stannat vid tre år. Det finnes en del förhållanden, som jag nu icke skall draga fram, men som nog kunde göra en sådan framställning som denna berättigad.

Men så vill jag också säga det, att man torde nog på många håll i vårt land önska att komma till skolor med fackutbildning och icke stanna vid den allmänna typen utan verkligen få fram skolor med arbetskunskap och icke göra detta på det sättet, att man först tar den allmänna typen och sedan går över till arbetskunskap, ty då kan man komma till sådana förhållanden, som bliva svåra att laborera med. Om man — som t. ex. skett i mitt distrikt — infört nya skolor med arbetskunskap och sålunda fått skolorna arbetsbetonade, så vill man gärna få till stånd något liknande även för den kvinnliga ungdomen genom inrättande av hushållsskolor, men detta medför kostnader för de lokaler, som behöva anskaffas.

Jag har velat påpeka detta och med detta kortfattade yttrande angiva skälen till att jag reserverat mig och instämt i motionen.

Med herr Wallerius förenade sig herr *Bergström*.

Herr Bengtsson i Norup: Herr talman! Jag har begärt ordet med anledning av den motivering, som den ärade motionären framfört i sin motion, i vilken han framhåller bristen på lärarekrafter. Nu förhåller det sig så, att på statsutskottets andra avdelning, där vi behandla 8:e huvudtiteln, har herr Norman gått emot ett anslag för utbildning av flera lärare i fortsättningskola. Här skulle jag vilja säga, att den högra handen vet mycket väl, vad den vänstra gör. Men jag anser det icke vara rätt att, sedan man klagat på att vi icke ha tillräckligt med lärare och därför söker uppskjuta ifrågasvarande reform, men det å andra sidan nu finnes tillfälle att ställa sig på en linje, som går ut på utbildandet av flera lärare, den ärade motionären då vägrar anslag härtill.

Då den stora undervisningsreformen 1918 genomfördes, var jag med både på andra avdelningen i statsutskottet och här i kammaren, och det var med synnerlig glädje man fick bevittna, att intet motstånd restes mot densamma.

Om vi nu skulle följa den ärade motionärens önskuingar, så må man ju villigt erkänna, att vi leva i tider, då man har anledning att spara och att icke ge ut på något område mer än vad som är alldeles nödvändigt. Men å andra sidan får man se till, att man icke skadar något, som är så behöfligt som denna fortsättningsskola. Det finnes rätt för Kungl. Maj:t att ge dispens för kommuner som kunna framlägga fullgoda skäl för uppskov på grund av att de icke äro färdiga med lokaler eller dylikt. Här finnes alltså en väg att följa, på vilken uppskofsfrågan kan lösas utan några nya ingrepp. Då det säges, att ingen kunde 1918 förutse, vad som nu har kommit i vägen, så är det sant. Men här har icke heller, så vitt jag vet, från kommunernas sida rests några stora hinder. Kommunerna ha frihet att inrätta sig efter förhållandena så, som det bäst lämpar sig, och då äro, varken när det gäller lokaler eller i övrigt utgifterna så stora, att kommunerna behöva draga sig för dem. Lokalerna kunna vara desamma, som man använder för vardagsskolan, och inrättas fortsättningsskolan som aftonskola, har man ju dem så gott som uppvärmda också. Den föregående ärade talaren omnämnde, att det vore ett önskemål att införa skolköksundervisning i systemet, men att svårigheter skulle yppa sig vid inredandet av skolkök. Jag tror att denna del av undervisningen är så viktig, att den på sätt och vis utgör den stora tyngdpunkten i den sociala frågans lösning på detta område. Man måste tänka på att ge utbildning åt våra uppväxande flickor, som leva och bo i städer och större samhällen, särskilt ifråga om undervisning på detta område. Ty det finnes väl icke något, som mera torde behövas i dessa tider än sparsamhet. För att kunna få en både närande och billig föda spelar det ur ekonomisk synpunkt en stor roll att ha reda på värdet av de inköpta ingredienserna och att laga dem på rätt sätt. Därmed tror jag att mycket vore vunnit, och då kan icke gärna kommunen säga: »Vi ha icke råd att sätta in en spis, det kostar för mycket. Det får vara tills bättre tider randas.» Det är missriktad sparsamhet, och det är visst, att på detta område ha vi skyldighet mot det uppväxande släktet. Då det nu finnes tillfälle att upptaga detta viktiga ämne i fortsättningsskolorna, tror jag, att vi ej böra uppskjuta saken på någon längre tid.

Jag ber, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr Norman: Herr talman! Den föregående ärade talaren påpekade, vad jag i mitt första anförande framhållit, nämligen möjligheten för kommunerna att få dispens redan med nuvarande lagbestämmelser från att inom föreskriven tid ha reformen fullt genomförd. Men jag erinrar om, att vi motionärer velat bespara kommunerna detta skriferi och detta besvärande av Kungl. Maj:t genom hemställan om dispens, därigenom att en lagbestämmelse komme till, som utsträckte övergångstiden från år 1924 till år 1927. Med känne-

*Ang.
utsträckning
av tiden för
inrättande av
fortsättnings-
skola.*

(Forts.)

Ang.
utdräckning
av tiden för
inrättande av
fortsättnings-
skola.
Forts.)

dom om den stora arbetsbörda, som åligger icke minst Kungl. Maj:t, torde ett befriande för Kungl. Maj:ts vidkommande från avgörande av en massa ansökningar av detta slag vara väl på sin plats.

Sedan framhöll den föregående ärade talaren det förhållandet, att jag inom statsutskottets andra avdelning, då vi behandlade 8:de huvudtiteln, ställde mig avvisande gentemot det motionsvis framförda kravet på ökat anslag till utbildning av lärare inom dessa yrkesbestämda fortsättningsskolor. Jag vill då erinra därom, vilket de av andra kammarens ledamöter, som studerat statsutskottets utlåtande beträffande 8:de huvudtiteln, vilket vi få att behandla nästa lördag, nog känna till, att jag ställt mig på samma ståndpunkt, som intagits av Kungl. Maj:t i statsverkspropositionen. Jag föreställer mig, att vår nuvarande ecklesiastikminister haft grundade skäl för den framställning han gjort i propositionen. Vid skilda tillfällen framhållas nödvändigheten av att iakttaga nödig sparsamhet. Här predikas från olika håll, icke minst från den ärade talarens sida behovet av sparsamhet. Finansministern, som väl närmast känner, var skon klämmer, och nödvändigheten av att beskära, där det är möjligt att beskära, har tryckt på sina kolleger att iakttaga största möjliga varsamhet vid äskande av anslag. Här har ecklesiastikministern för sin del ställt sig till efterrättelse denna av tidsläget påkallade önskan om sparsamhet. Men i denna fråga har en enskild motionär framkommit och yrkat på en fördubbling av det av Kungl. Maj:t begärda anslaget i hithörande hänseende. Jag har funnit de i statsverkspropositionen av ecklesiastikministern framförda skälen för hans ståndpunkt vara så pass vägande, att jag ställt mig på den linjen att vilja stödja Kungl. Maj:t i förevarande hänseende och icke såsom den föregående ärade talaren opponerat mig däremot. Och jag tycker, att jag förtjänar erkännande för, att jag velat stödja vår nuvarande regering och Kungl. Maj:t.

Jag hoppas, att kammaren vill följa mig på denna väg, då jag yrkar bifall till motionen, som överensstämmer i detta stycke med vad Kungl. Maj:t föreslagit.

Herr Bäckström: Herr talman! Jag vill ej ge mig in på en fråga, som kommer att behandlas om lördag, och som herr Norman varit inne på. Men gentemot herr Norman måste jag framhålla att ett av de skäl han åberopat för bifall till sin motion med större fog kan åberopas för avslag å densamma. Jag tror, att bristen på kompetenta lärarekrafter för undervisningen i våra fortsättningsskolor på många håll kommer att bli en nog så kraftig regulator i det av herr Norman äskade syftet. Ja, jag tror, att herr Norman och hans meningsfränder skola, när fristen för dessa skolors inrättande löper ut. få se, att de äro bönhörda över hövan rent av. Det är tydligt, att det kommer att bli till stort hinder för denna reforms genomförande, att det flerstädes saknas personer, som äro kompetenta att sköta fortsättningsskola av 1918 års typ. Det är därför, som det icke kommer att möta svårigheter för uppskov enligt medgivande i gällande

författning där lokala eller andra förhållanden nödvändiggöra för skoldistriktet att hos Kungl. Maj:t söka förlängd övergångstid. Sålunda anser jag, att det av herr Norman väckta spörsmålet icke alls är av den art, att det bör vinna beaktande av kammaren.

Därför hemställer jag, herr talman, om bifall till utskottets hemställan. Omständigheterna komma att i allt fall verka, tyvärr, dithän herr Norman vill ha det.

*Ang.
utsträckning
av tiden för
inrättande av
fortsättnings-
skola.
(Forts.)*

Herr O l s s o n i Mora: Herr talman! Jag har gjort ett försök att få den förevarande frågan slutbehandlad utan ingående debatt, men då detta icke lyckats och då jag icke känner mig manad att ge herr Norman det erkännande han eftertraktar, nödgas jag besvara kammaren med ytterligare några ord i frågan.

Jag vill fästa kammarens uppmärksamhet på, att motionären byggt sin hemställan på två skäl. Det ena är önskvärdheten av sparsamhet, någonting som utskottet behjärtar lika väl som motionären, och det andra är befarad brist på kompetenta lärare i fortsättnings-skolorna. Det senare skälet torde sakna bärande grund. Det har i varje fall avseende endast på lärare i yrkesbestämda fortsättnings-skolor, alltså endast på lärare i sådana skolor, som förekomma i väsentligt mindre omfattning än de allmänna fortsättningsskolorna. Och även med avseende å dessa yrkesbestämda skolor, hyser överstyrelsen den förhoppningen, att lärarebehovet skall i stort sett kunna tillgodoses.

I fråga återigen om de kostnadsbesparingar, som av motionärerna ställts i utsikt, synas motionärerna ha utgått från betydligt överdrivna föreställningar. Varken stat eller kommun skulle genom ett bifall till motionen vinna större lättnader. Det är, som utskottet säger i sitt utlåtande, så, att de statliga utgifterna för fortsättningsskolorna icke torde komma att nämnvärt överstiga vad som beräknades vid riksdagens beslut om dessa skolors inrättande, och vad angår de kommunala kostnaderna för samma skolor lär i allmänhet någon avsevärd minskning av skoldistriktens utgifter icke vinnas genom bifall till den föreliggande motionen.

Men om det alltså icke kan anföras några starka skäl för motionen, så synes det, som om mycket bärande skäl talade emot bifall till motionen. För att nu icke tala om att ett bifall till motionärens hemställan skulle innebära en orättvisa emot de många skoldistrikt, som redan ha inrättat fortsättningsskolor, så lär det icke vara möjligt att förneka, att ett bifall till motionen skulle verka i betydande grad oförmånligt på skolpliktens inskärpande i de skoldistrikt, där man redan inrättat fortsättningsskolor. Jag kan ur egen erfarenhet vittna om, att det visat sig ganska svårt, när ännu icke fortsättningsskolan blivit obligatorisk, att få skolplikten inskräp i de distrikt, där man redan förverkligat fortsättningsskolan. Vidare går det nog icke att förneka, att ett bifall till motionen skulle fördröja inrättandet av fortsättningsskolor även i sådana skoldistrikt, där det icke kan anföras några som helst särskilda skäl

*Ang.
utsträckning
av tiden för
inrättande av
fortsättnings-
skola.*

(Forts.)

för ett sådant uppskov. Och slutligen vill jag fästa uppmärksamheten vid, att ett bifall till motionen skulle skapa en ojämnhet i avseende å fortsättningsskoleväsendet, som icke skulle vara till gagn för skolväsendet.

Då utskottet på dessa i korthet antydda skäl avstyrkt den föreliggande motionen, så betyder icke det, att utskottet avsett, att fortsättningsskolereformen bör bryskt genomföras utan hänsynstagande till de olika skoldistriktens ekonomi. Men utskottet har ansett sig kunna liksom 1918 års riksdag utgå ifrån, »att i alla de fall» som det heter i utskottets utlåtande, »där inom ett skoldistrikt uppskov med fortsättningsskoleväsendets ordnande utöver den stadgade övergångstiden befinnes erforderligt, en anhållan om sådant uppskov också skall i anslutning till riksdagens därom gjorda uttalande beviljas». Med denna förväntan, som utskottet denna gång gärna understryker, har utskottet icke funnit anledning frångå riksdagens uttalande vid samma tillfälle, ett uttalande som herr Norman försiktigt gick förbi, nämligen detta att en alltför rundligt tilltagen övergångstid skulle komma att onödigtvis fördröja reformens genomförande och därigenom bliva till mer skada än gagn.

Då jag tror, att nuvarande bestämmelser möjliggöra en mjukare anpassning efter de olika skoldistriktens förhållanden än det förslag, som herr Norman framlagt, ber jag, herr talman, att få vidhålla mitt yrkande om bifall till utskottets hemställan.

Efter härmed slutad överläggning framställde herr talmannen propositioner dels på bifall till utskottets hemställan, dels ock på avslag därå samt bifall i stället till den i ämnet väckta motionen; och förklarade herr talmannen sig anse den förra propositionen hava flertalets mening för sig. Som votering likväl begärdes av herr Norman, blev nu uppsatt, justerad och anslagen en voteringsproposition av följande lydelse:

Den, som vill, att kammaren bifaller första tillfälliga utskottets hemställan i utskottets förevarande utlåtande nr 3, röstar

Ja;

Den, det ej vill, röstar

Nej;

Vinner Nej, har kammaren, med avslag å utskottets berörda hemställan, bifallit den i ämnet väckta motionen.

Omröstningen utföll med 97 ja mot 39 nej; och hade kammaren alltså bifallit utskottets hemställan.

§ 10.

*Ang.
lönetursrätt
för viss järn-
vägspersonal.*

Härefter upptogs till behandling andra kammarens tredje tillfälliga utskotts utlåtande, nr 1, i anledning av herr Hages motion, nr 34, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående lönetursrätten för viss

personal, som från Mora—Vänerns järnväg övergått till statens järnvägar.

*Ang.
lönetursrätt
för viss järn-
vägspersonal.
(Forts.)*

Uti en inom andra kammaren väckt och till dess tredje tillfälliga utskott hänvisad motion, nr 34, hade herr Hage hemställt, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t måtte vidtaga sådana åtgärder, att personal, som från Mora—Vänerns järnväg övergått till statens järnvägar samma år, som köpet av järnvägen skedde men före tiden för nämnda köp, måtte få tillgodoräkna sig sin anställning vid den enskilda järnvägen efter samma grunder, vilka tillämpats för den personal, som direkt genom köpet av järnvägen övergick till statens järnvägar.

Utskottet hemställde, att förevarande motion icke måtte till någon andra kammarens åtgärd föranleda.

Utskottets hemställan föredrogs, varpå

Herr H a g e yttrade: Herr talman, mina damer och herrar! Eftersom tredje tillfälliga utskottet har enhälligt avstyrkt denna motion, skall jag endast tillåta mig att säga några korta ord om orsaken till, att densamma kommit fram.

Förhållandet är det, att staten för några år sedan inköpte en enskild järnväg, Mora—Vänerns järnväg. Innan detta inköp skedde, var det ett mindre antal tjänstemän vid järnvägen, som frivilligt övergingo till statens järnvägar. Sedan har saken utvecklats sig på det sättet, att dessa personer, som frivilligt övergingo före järnvägens inköpande av staten, ha kommit, på grund av det existerar vissa bestämmelser, i en sämre lönetursrätt än motsvarande tjänstemän, som stannade kvar en längre tid vid den enskilda järnvägen och vid en senare tidpunkt gingo över till statens järnvägar. Nu kan man förstå, att på dessa människor har detta förhållande verkat något förbluffande. Med vanligt lekmannaförstånd, som icke är förvillat av byråkratiska spetsfundigheter, måste man väl ändå komma till den uppfattningen, att om det är två personer, som äro i samma ställning, av vilka den ene tidigare kommer in till en statens befattning än den andre, så borde det vara på det sättet, att den person, som övergår tidigare, kommer i en bättre ställning, än den, som senare kommer in, om det i övrigt icke finns någon särskild omständighet, som motiverar ett motsatt förhållande. Men nu inträffade det som sagt, att dessa personer kommo i en sådan ställning, att de kunna konstatera, att om de stannat kvar en längre tid vid den enskilda järnvägen, hade de i och med detsamma kommit i ett bättre lönetursförhållande. Dessa befattningshavare ha på grund därav överklagat detta förhållande. Frågan har behandlats dels av järnvägsstyrelsen och dels av Kungl. Maj:t. Bägge instanserna avlogo. För min del har jag därför tillåtit mig att i denna motion föra fram saken, och jag har gjort det just med utgångspunkt från den uppfattningen, att jag anser — som givetvis måste vara riktigt — att när sådana myndigheter, som jag förut talat om, be-

Ang.
lönetsursätt
för viss järn-
vägspersonal.
(Forts.)

handla en sådan sak som denna, behandla de den ur mer *formell* synpunkt. Och ser man frågan ur formell synpunkt, då är saken klar. Då är det alldeles riktigt, att saken avgjorts så som fallet blivit. Men nu menar jag, att när det gäller sådana här saker, då har riksdagen, om gällande bestämmelser leda till rena orimligheter och orättvisor, befogenhet att rätta till saken på ett sätt, som bättre tillgodoser det rättvisa i de krav, som komma fram. På den grund har jag tillåtit mig väcka denna motion, som på ett bättre och framför allt rättvisare sätt löser detta lönespörsmål, som visserligen gäller endast några få personer, men som för dem det gäller, dock har en viss betydelse.

Härvidlag vill jag särskilt påpeka, att dessa personer blevo på sätt och vis anmanade att sluta vid den enskilda järnvägen och gå över till statens järnvägar tidigare än de annars skulle ha gjort. Det var nämligen på det sättet, att i femte distriktet, där de äro anställda, liksom vid statsbanorna i övrigt inträdde under kristiden en betydligt utökad trafik. Denna ökade trafik medförde behov av större antal utbildade lokeldare vid statens järnvägar. Där uppe annonserade statens järnvägar särskilt för att få sådana kompetenta personer i sin tjänst, och med hänvisning till denna annons sökte dessa personer och gingo över till statens järnvägar. Denna övergång kan man säga skedde för att direkt tillgodose ett statens eget intresse. Det var främst alltså för att tillgodose detta intresse, som fanns för staten vid det tillfället att få utbildad personal. Och med avseende på åtminstone en av dessa personer har jag ett direkt intyg från en teknisk tjänsteman, en tillförordnad maskiningenjör, där han bestämt förklarar, att staten vid den tidpunkten var i mycket stort behov av sådan utbildad lokpersonal och att det alltså var ett rent statsintresse, att dessa personer slutade vid den enskilda järnvägen och gingo över till statens järnvägar. För att de alltså på det sättet tillgodosågo detta statens intresse, ha dessa personer senare blivit straffade genom att de fått en sämre lönetsursätt. Detta anser jag för min del orättvist och jag anser det vara någonting, som statsmakterna ovillkorligen borde göra någonting för att rätta.

Jag skall icke gå närmare i detalj i denna fråga, utan med hänvisning till det anförda och de synpunkter, som jag här och i min motion framfört, ber jag att få yrka bifall till motionen.

I detta anförande instämde herr *Samuelsson*.

Vidare yttrade:

Herr *Eriksson* i Stockholm: Herr talman! Om man skall förutsätta, att riksdagen skall ändra på i laga ordning fastställda lönebestämmelser, så måste givetvis synnerligen starka skäl härtill föreligga. Men jag måste för min del säga, att jag icke kan finna, att frågan ligger så till, att några synnerligen starka skäl föreligga för att ett undantag från de vederbörligen fastställda avlöningsbestämmelserna bör göras i förevarande fall. Om vi se på den

tabell, som bifogats utskottsbetänkandet, som kommit utskottet tillhanda från järnvägsstyrelsen, framgår det där, att den löneställning, som de här ifrågakvarande tjänstemännen fått, ganska nära sammanfaller med de tjänstemäns, vilka övertagits från Mora—Vänerns järnväg i samband med denna järnvägs övergång till statens järnvägar. Det framgår, att löneställningen är ganska lika, och man kan sålunda icke säga, som den ärade motionären gjort i sin motion och som han gjort i sitt anförande, att dessa personer ha bestraffats, därför att de övergått till statstjänst tidigare än i samband med järnvägens övertagande av staten. Däremot är det sant, att det lönetursdatum, som bildar utgångspunkt för de olika tjänstemännen ifråga om tjänstgöring och sådant, tydligen har påverkats av deras övergång till statstjänst tidigare än vid övertagandet av den enskilda järnvägen. Men då bestämmelserna om dessa lönetursdata icke fastställts av riksdagen utan i administrativ väg, så förefaller det utskottet, som om man i det fallet icke bör fatta beslut i riksdagen.

Utskottet har sålunda på grundval av den utredning, som förelagts utskottet, kommit till den uppfattningen, att det icke skulle vara välbetänt att genom bifall till motionen göra ett undantag från de avlöningsbestämmelser, som ha i vederbörlig ordning fastställts, och jag tillåter mig därför, herr talman, att få yrka bifall till utskottets hemställan.

Herr H a g e: Herr talman! Jag skall bara helt kort be att få taga fasta på det erkännande, som gjordes av utskottets ordförande, då han förklarade, att åtminstone lönetursställningen blivit sämre för dessa personer, som denna motion gäller än för dem som direkt övergått till statens järnvägar vid köpet av den enskilda järnvägen. Men nu är att märka, att denna lönetursställning är egentligen det väsentliga för en sådan befattningshavare. Det är den, som ligger till grund för den tjänstgöring han kan få, och den ligger vidare till grund för den ordning, i vilken han har utsikt till befordran.

Den omständigheten, att dessa saker ha beslutats i administrativ väg, anser jag vara någonting, som icke på något sätt bör hindra riksdagen att besluta i frågan. Här har riksdagen många gånger beslutat i sådana frågor, där Kungl. Maj:t eller järnvägsstyrelsen beslutat på annat sätt i administrativ väg. Jag bara erinrar om, att för några år sedan här väcktes motioner, som ledde till resultat. Motioner som gällde en del personer, som vid en lokalstations nedläggande transporterades från Uddevalla till Göteborg. Det hade fattats beslut både av järnvägsstyrelsen och Kungl. Maj:t i administrativ väg rörande flyttningsersättning till nämnda personal, men trots detta fattade riksdagen mot dessa bestämmelser avvikande beslut. Jag menar således att den omständigheten, att här har fattats beslut i administrativ väg, är icke något, som på något sätt bör hindra riksdagen att fatta ett annat beslut i frågan.

Jag vidhåller alltså mitt yrkande.

Ang.
lönetursrätt
för viss järn-
vägspersonal.
(Ports.)

Ang.
löneturerätt
för viss järn-
vägspersonal.

(Forts.)

Sedan överläggningen härmed förklarats avslutad samt herr tal-
mannen givit propositioner å de yrkanden, som därunder förekommit,
blev utskottets hemställan av kammaren bifallen.

§ 11.

Ang.
inlandsbanans
utbyggande
från
Kristinehamn
till västra
stambanan.

Slutligen föredrogs andra kammarens tredje tillfälliga utskotts
utlåtande, nr 2, i anledning av herrar Bäcklunds och Höglunds mo-
tion, nr 183, om skrivelse till Kungl. Maj:t angående utbyggande av
inlandsbanan från Kristinehamn till västra stambanan.

Därvid yttrade:

Herr Bäcklund: Herr talman, mina damer och herrar!
Den fråga, som har behandlats i föreliggande utskottsutlåtande, gäl-
ler den s. k. Inlandsbanan och dess sträckning i dess södra del. Ge-
nom det inköp, som staten gjort av Mora—Vänerns järnväg, och de
nybyggnader, som gjorts, kan man ju praktiskt taget säga, att In-
landsbanan sträcker sig från Kristinehamn till Wilhelmina, och i en
snar framtid kommer den att sträcka sig ännu längre nämligen till
Porjus. Under sådana förhållanden ha motionärerna i det här fallet
ansett, att frågan är av den vikt, att ett lösande av spörsmålet angä-
ende slutpunkten av denna inlandsbana i södra delen av landet borde
komma under statsmakternas behandling och borde komma till ett
avgörande. Vi ha av den anledning väckt motionen. Frågan är på
sätt och vis icke ny för riksdagen, ty redan 1916 förelåg en kungl.
proposition med begäran om ett anslag på 37,500 kronor till Väster-
götland—Göteborgs järnväg för att den skulle bygga linjen Torved
—Gullspång så, att den kunde användas till bredspårig järnväg, om
eventuellt staten skulle inköpa denna bandel för att få en fortsättning
på den s. k. inlandsbanan.

Vi ha också i motionen pekat på vissa förhållanden i samband
med arbetslöshetsspörsmålet. Jag anser för min del, att då denna
fråga i alla fall — och det erkänner ju utskottet också — snarast
möjligt måste komma till sin lösning, så borde det ha övervägts, huru-
vida icke ett sådant arbete som denna del av ifrågavarande järnvägs-
sträcka skulle kunna kommit till utförande under denna tid, då man
nästan i vissa fall får söka med ljus och lykta efter, var ett arbete
skall kunna utföras. Vid statens järnvägar går det till på det sättet
med avseende på de nödhjälpsarbeten, som där förekomma, tak-
byggnader över plattformar, bangårdsanläggningar och i vissa fall
byggande av dubbelspår, och jag ifrågasätter, om något av dessa nöd-
hjälpsarbeten, som utföras, kan vara så pass värdefullt, som en
utbyggnad i det här fallet av inlandsbanan ned till lämplig anknys-
ningspunkt på västra stambanan vore. Jag tror icke man kan säga,
att det ur ekonomisk synpunkt skulle vara ofördelaktigare, utan
man måste ovillkorligen säga, att det skulle vara mycket fördelakti-
gare ur alla synpunkter, om vi kunde lägga en del nödhjälpsarbe-
ten för statens järnvägar just på denna punkt. Då tror jag vi skulle

kunna få någonting igen, vilket är ganska tvivelaktigt i många andra fall.

Det gäller ju också att få överförd den trafik, som finnes på den redan färdiga inlandsbanan och som går till Göteborg, från att gå in på en enskild bana, Bergslagsbanan, nämligen vid Herrhult för att fortsätta till Göteborg, att få den trafiken att fortsätta på statsbanan hela vägen. I 1916 års proposition fanns en utredning just rörande en del av detta, och det gällde huvudsakligast sträckningen Kristinehamn—Töreboda med anknötning till västra stambanan där. Det fanns bl. a. också uppgjorda tariffer över kostnaden för fraktgodis och även över biljettprisen. Emellan Sveg och Göteborg över Herrhult och sålunda in på Bergslagsbanan, var fraktkostnaden per 100 kilogram i tariff 1, 5 kr. 13 öre, medan däremot på den sträckning, som av järnvägsstyrelsen då var påtänkt, nämligen Kristinehamn—Töreboda och västra stambanan ned till Göteborg, skulle fraktkostnaden bli 5 kr. 3 öre. Det är alltså en skillnad på 10 öre i tariff 1, sedan 9 och 7 öre och slutligen 6 öre i den lägsta tariffen. Så mycket skulle det sålunda bli billigare i fraktkostnad på statens järnvägar ned till Göteborg, än vad det skulle bli över Herrhult Bergslagsbanan ned.

När det gäller avgifterna för resande, så ställer det sig på det sättet, att över Bergslagsbanan, d. v. s. från Sveg till Göteborg, är priset 21 kr. i andra klass, och den andra vägen med den nya sträckningen över Töreboda skulle det bli 18 kr. 60 öre; och priset i tredje klass över Herrhult 14 kr. och över Töreboda 12 kr. 40 öre. Alltså se vi av dessa tariffer, som lågo till grund för 1916 års beräkningar, att det är en rätt avsevärd skillnad med avseende både på gods- och resandetariffer. Det ställer sig alltså förmånligare över linjen Kristinehamn—Töreboda än över Herrhult Bergslagsbanan ner. Nu är naturligtvis skillnaden bra mycket större, då frakttarifferna ha undergått en avsevärd höjning, men de siffrorna har jag icke för tillfället, och det behövs icke heller, utan jag har endast velat framlägga ett enkelt bevis för att den förstnämnda linjen ställer sig förmånligare även för trafikanterna, om den kommer till stånd; därtill är det ju ett statsintresse att bevara trafiken på inlandsbanan åt statsbanelinjerna hela vägen ner till Göteborg. Denna fråga har väckt stor uppmärksamhet både i Skaraborgs län och i Värmland, där denna linje skulle få sin sträckning. Men det är naturligtvis icke bara ett intresse för denna del av landet, utan det bör vara ett statsintresse att få en lämplig slutpunkt på inlandsbanan.

Nu har utskottet i sin motivering, om kammarledamöterna vilja se på den, varit mycket välvilligt mot motionärerna. Men det beklagliga är dock, att när utskottet kommit till slutklämman, går det på avslag, och under sådana förhållanden är det icke någon trevlig ställning för en motionär. Trots att man fått den välvilliga motiveringen — den är ju så välvillig, att alltsammans går ut på ett tillstyrkande och ett snart tillstyrkande — går klämman som sagt på avslag å motionen för tillfället.

Man brukar i vanliga fall, och det förekommer ju rätt ofta i denna kammare, yrka bifall till utskottets kläm och avslag å dess mo-

*Ang.
inlandsbanans
utbyggande
från
Kristinehamn
till västra
stambanan.
(Forts.)*

Ang.
inlandsbanans
utbyggande
från
Kristinehamn
till västra
stambanan.
(Forts.)

tivering. Här behöfve jag egentligen, om det skulle vara riktigt — fast jag törs icke göra det yrkandet — yrka bifall till utskottets motivering och avslag på klämman.

Jag skulle egentligen i denna fråga vända mig till statsrådsbänken, men den är ju tom, och jag får väl som herr Lithander gjorde härom dagen beklaga detta; fast det torde hända att vid genomläsande av utskottets utlåtande och efter den behandling i övrigt frågan fått, trafikministern kan påverkas att ta upp frågan och låta den komma till sin lösning.

Det finns flera förslag för anknjtning till västra stambanan. Vi ha i motionen sagt ifrån, att vi anse oss icke vilja gå in för varken den ena eller andra av dessa sträckningar eller förordna någondera, utan resultatet bör få framgå av den blivande utredningen, naturligtvis då först och främst ur statsnyttans synpunkt. Under sådana förhållanden tycker jag, att järnvägsstyrelsen, när den i alla fall har gjort en utredning, vartill den redan år 1918 fått tillstånd av Kungl. Maj:t att företaga, icke borde ha rätt att ligga på denna utredning, så att järnvägsstyrelsen, när det behagar densamma, kommer med en framställning i ärendet till Kungl. Maj:t, för att Kungl. Maj:t då skall ta ställning till densamma.

Jag tror det vore riktigare, att järnvägsstyrelsen, när den fått ett uppdrag att utreda detta spörsmål, fullföljde uppdraget och gick in till Kungl. Maj:t med det resultat, vartill utredningen har föranlett. Då fick ju Kungl. Maj:t och sedermera riksdagen tillfälle ta ståndpunkt till frågan. Och jag vädjar i alla fall, trots statsrådsbänken är tom, till regeringen eller i detta fall till herr statsrådet och chefen för kommunikationsdepartementet, att han tar upp frågan till allvarlig omprövning fortast möjligt, så att även riksdagen skulle kunna få yttra sig i saken. Jag tror, att beträffande arbetslöhets-spörsmålet och vad därmed sammanhänger, komma vi icke ifrån det så värst snart. Om då denna utredning icke blir alltför långsam, och det behöfver den icke bli, då järnvägsstyrelsen redan själv har svarat, att det mesta av utredningen alla redan är gjort, så kanske vi till och med skulle kunna ha nytta också av denna fråga vid ett ordnande av nödhjälpsarbetena.

Jag har, herr talman, intet yrkande i denna fråga. Jag antar, att utskottets ordförande kommer att yrka bifall till utskottets hemställan. Jag har ju, som sagt, ingenting emot att yrka bifall till utskottets motivering, men klämman kan jag ju icke gilla. Jag vågar ju icke heller göra något annat yrkande och taga en votering så här sent på kvällen.

Häruti instämde herrar Höglund, Knutsson, Magnusson i Skövde och Lundén.

Herr L u b e c k: Herr talman! Jag brukar inte precis höra till de strängaste sparsamhetsvännerna, när det gäller kommunikationsfrågor. Men jag måste i alla fall på denna punkt säga ifrån, att jag, i motsats till den föregående ärade talaren, har den uppfattningen, att utskottet snarare varit en smula för välvilligt i sin motive-

ring. Jag vill därmed inte alls bestrida, att det i viss mån kan vara ett ortsintresse och även ett ur allmän synpunkt betydelsefullt intresse att få denna sammanknytning av inlandsbanan och statsbanenätet i övrigt till stånd. Än mindre vill jag förneka, att det ur den järnvägspolitiska synpunkt, som här också med rätta betonats, kan visa sig vara av en viss nytta att få till stånd en sammanhängande linje. Däremot nödgas jag säga att jag inte kan anse, att man i denna bana får den mäktiga hävstång för främjande av vårt näringsliv, som skulle kunna föranleda oss att vid en eljest olämplig tidpunkt lägga ned ett betydande kapital. I det fallet överensstämmer sålunda min uppfattning med den som järnvägsstyrelsen givit uttryck åt i sitt yttrande, att »den trafik, som vore att påräkna under ett antal år framåt, icke skulle bliva tillräcklig för att det kunde anses nationalekonomiskt berättigat att under närmaste tid bygga banan i fråga. Först längre fram, då man kunde påräkna avsevärt större trafik, lokal- eller transitotrafik, borde frågan om banans anläggning tagas upp till förnyad prövning». Det är naturligtvis, som sagt, riktigt, att det ur järnvägspolitisk synpunkt, med hänsyn till konkurrensen med den enskilda järnväg, som här avleder trafiken, kunde vara vissa fördelar att vinna, men nationalekonomiskt sett får man ändå hoppas, att det skall visa sig möjligt att på sådant sätt samordna statens och den enskilda järnvägs trafik, att för trafikanterna och den skattedragande allmänheten ett tillfredsställande resultat uppnås, och detta även om man inte under den närmaste tiden lägger ned ett betydande kapital på sammanknytningen. I det fallet bör det vara nog, antager jag, att låta det Damoklessvärd, som nu i alla fall hänger över bergslagsbanans huvud, fortfarande hänga där. Man får hoppas, att på detta och andra sätt järnvägsstyrelsen och Kungl. Maj:t skola ha tillräckliga vapen att vidmakthålla de skäligena tariffer, som naturligtvis alla måste önska.

Vad jag sålunda, herr talman, velat vända mig mot i mitt yttrande är egentligen detta, att det så pass starkt i näst sista stycket av utskottets motivering tryckts på, att man för att skapa arbetsmöjligheter skulle »med allra största skyndsamhet» bringa de förberedande undersökningarna till avslutning och att frågan i dess helhet snarast möjligt borde föreläggas riksdagen till prövning. När jag har den uppfattningen, att pengar till denna järnväg näppeligen, med det väldiga järnvägsbyggnadsprogram, som redan föreligger, kunna komma att anslås under den närmaste tiden, kan jag inte tycka annat än att utskottet, som sagt, varit en liten smula för välvilligt med sitt understrykande av den »allra största skyndsamheten» härvidlag. Jag är utav den åsikten, att pengarna ändå inte kunna ställas till förfogande så snabbt. I varje fall har jag den förhoppningen, att det inte skall föreligga så starka krav på statsmedel ur den *nödhjälps-synpunkt*, som den förste ärade talaren i denna fråga berörde, framdeles, vid det tillfälle, då överhuvud taget anslag till denna bana kunna komma ifråga. Regeringen har ju till och med utgått ifrån, att vi redan nästa år skola befinna oss uti helt andra förhållanden i det avseendet än dem som för närvarande gälla.

Ang.
inlandsbanans
uthbyggande
från
Kristinehamn
till västra
slambanan.
(Forts.)

Ang.
inlandsbanans
utbyggande
från
Kristinehamn
till västra
stambanan.
(Forts.)

Då jag inte kan beräkna att få den föregående ärade talaren med på att antaga utskottets kläm men stryka motiveringen, har jag för min del, herr talman, inte något yrkande att göra i denna fråga.

Vidare anfördes ej. Utskottets hemställan bifölls.

§ 12.

Till bordläggning anmäldes:

statsutskottets utlåtanden:

nr 17 A, angående regleringen för tiden 1 januari—30 juni 1923 av utgifterna för kapitalökning i avseende å statens järnvägar och vattenfallsverk; och

nr 17 B, angående regleringen av utgifterna för kapitalökning å tilläggsstaten för år 1922 i avseende å statens järnvägar och vattenfallsverk;

andra sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande, nr 1, i anledning av väckt motion om antagande av en ny lag angående dövstumundervisningen;

andra lagutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till dels förordning angående uppbörd av avgifter för försäkringar i riksförsäkringsanstalten jämlikt lagen om försäkring för olycksfall i arbete, dels ock förordning om ändrad lydelse av §§ 4, 8 och 12 i förordningen den 11 juni 1918 angående en särskild för fiskare avsedd försäkring mot skada till följd av olycksfall; samt

andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande, nr 6, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående åstadkommande i fråga om svenska aktiebolag av en statistisk utredning rörande förekomsten av s. k. gratisaktier m. m.

§ 13.

Justerades protokollsutdrag.

§ 14.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Olsson</i> i Labbemåla	under 5 dagar fr. o. m. den 17 mars,
» <i>Björnberg</i>	» den 18 mars,
» <i>Bärg</i> i Katrineholm	» » 16 »
» <i>Andersson</i> i Katrineholm	» » 16 »
» <i>Berg</i> i Karlskrona	» 7 dagar fr. o. m. den 18 mars och
» <i>Ljungberg</i>	» 4 » » » 16 » .

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 10,46 e. m.

In fidem
Per Cronvall.

Fredagen den 17 mars.

Kl. 3 e. m.

§ 1.

Justerades protokollen för den 10 och den 11 innevarande mars.

§ 2.

Hans excellens herr statsministern och ministern för utrikes ärendena *Branting* avlämnade Kungl. Maj:ts proposition, nr 151, angående disponerande av medel för iordningställande av beskickningshusen i Köpenhamn och Helsingfors samt konsulathuset i Hamburg m. m.

Vidare överlämnade herr statsrådet *Örne* Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 152, angående omorganisation av postsparbanken och införande av postgirorörelse m. m.;

nr 168, angående medgivande att påbörja anläggning av en radiostation för trafik med Amerikas förenta stater; och

nr 150, angående dyrtidstillägg åt vissa lärare vid lantmannaskolor och lanthushållsskolor samt lantbruksskolor ävensom vid lanthushållningsseminariet å Rimforsa.

Härefter avlämnade herr statsrådet *Åkerman* Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 153, angående ersättning till tredje stadsfogden i Stockholm Viktor Karlsson för visst av honom till statsverket inbetalt belopp; och

nr 154, angående årligt understöd å allmänna indragningsstaten åt förre underofficeren Nils Jönssons efterlämnade änka.

Samtliga dessa propositioner blevo på begäran bordlagda.

§ 3.

Herr talmannen lämnade nu ordet till

Chefen för handelsdepartementet, herr statsrådet *Svensson*, som anförde: Herr talman, mina herrar! Ledamoten av denna kam- *Svar å interpellation.*
mare herr Lithander har till mig framställt följande spørsmål:

Andra kammarens protokoll 1922. Nr 18.

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Ämnar regeringen förelägga riksdagen förslag om byggandet för statens räkning av en eller två kraftiga isbrytare, som framdeles kunna så vitt möjligt trygga sjöfarten dels i Norrland, dels i södra delen av Östersjön samt å västkusten under svåra isförhållanden?

Såsom av de uppgjorda förslagen till tilläggsstat för detta år, och riksstat för första halvåret 1923 framgår, hava några medel för det av interpellanten åsyftade ändamålet icke å någon av dessa stater beräknats. Redan härav torde framgå, att regeringen icke anser sig kunna göra den av interpellanten berörda anslagsfrågan till föremål för proposition till årets riksdag.

I anledning av vad interpellanten anfört vill jag emellertid anföra följande:

Interpellantens till mig riktade fråga torde väl närmast hava föranletts av de utomordentligt svåra isförhållanden, som under innevarande års stränga och ihållande vinter varit rådande utmed rikets kuster, kanske allra mest i farvatten, som eljest icke bruka vara alltför svårt besvärade av is. Givetvis är jag fullt ense med interpellanten därutinnan, att det under de förhållanden, som sålunda rått, skulle hava varit fördelaktigt, om staten haft till sitt förfogande ett eget havsisbrytande fartyg, som till gagn för sjöfarten kunnat detacheras till trakter, där den bäst behöfts, och sålunda överflödiggjort den särskilda uppgörelse om förhyrning av Stockholms stads stora isbrytare, som nu blev nödvändig för att kunna bringa assistens åt de utanför västkusten infrusna fartygen. Jag är vidare gärna beredd att medgiva, att även under mera normala år, då isförhållandena äro mindre besvärade än de under denna vinter gestaltat sig, en statens havsisbrytare bör kunna vara sjöfarten till hjälp och nytta. I och för sig framstår sålunda även enligt min mening anskaffandet av ett dylikt fartyg såsom önskvärt.

Å andra sidan är emellertid anskaffningen och driften av ett isbrytande fartyg av den storlek och maskinstyrka, varom här måste bliva fråga, därest fartyget skall bliva till verkligt gagn, en affär, som drager mycket stora kostnader.

Vad angår *kostnaderna för själva anskaffningen* ber jag sålunda att få erinra, att den s. k. vintersjöfartskommittén för Norrland, som i ett den 19 mars 1918 avgivet betänkande föreslagit anskaffande för statens räkning av en havsisbrytare, tämligen nära motsvarande Stockholms stads stora isbrytarefartyg »Isbrytaren II», beräknat kostnaderna för byggande av ett dylikt fartyg — visserligen efter dåvarande, exceptionellt höga priser — till icke mindre än omkring 5,000,000 kronor. Även om efter det nu inträdda prisfallet denna kostnadssumma givetvis kan högst väsentligt reduceras, lider det inett som helst tvivel, att kostnaderna för byggandet av ett havsisbrytarefartyg alltjämt skulle ställa sig mycket höga. Till belysande härav ber jag att få nämna, att »Isbrytaren II», som ju byggdes på en tid, då helt andra och vida lägre prisförhållanden voro rådande än de som nu gälla, betingade en sammanlagd kostnad av 1,160,000 kronor. Att kostnaderna, om fartyget skulle byggas *nu*,

icke på långt när skulle stanna vid denna summa, lärer vara fullständigt säkert.

Vad *driftkostnaderna* beträffar ställa de sig förhållandevis ändå högre än utgifterna för själva anskaffningen. Jag ber sålunda att få nämna, att, enligt vad jag från Stockholms hamnstyrelse under hand inhämtat, driftkostnaderna för »Isbrytaren II», då den är i full verksamhet i Stockholms skärgård, för närvarande uppgå till icke mindre än omkring 5,000 kronor per dag, vilket för månad räknat blir cirka 150,000 kronor. Häri ingå försäkringspremier med endast 150 kronor per dag, medan för den expedition utomskärs, vilken »Isbrytaren II» företagit, försäkringspremierna, på sätt inhämtas av den i ämnet avlätna propositionen, för månad räknat utgjorde 96,250 kronor. Även om i avseende å ett statens eget isbrytarefartyg sistnämnda utgift måhända skulle kunna undvikas, därigenom att staten själv påtoge sig risken och låte fartyget gå oförsäkrat, är det i varje fall tydligt, att för en vinterkampanj av 4 å 5 månader driftkostnaderna för en havsisbrytare lätt skulle springa upp till $\frac{1}{2}$ miljon kronor.

Skall en havsisbrytare, såsom interpellanten åsyftat, kunna användas jämväl för Norrlands behov, är emellertid att märka, att, åtminstone enligt vintersjöfartskommitténs utredning, statens utgifter icke skulle komma att inskränkas till kostnaderna för anskaffning och drift av själva isbrytarefartyget. Kommittén har nämligen föreslagit en rad särskilda åtgärder, vilka synts kommittén nödvändiga för att vintersjöfart på Norrland i någon större utsträckning skulle bli möjlig. Jag syftar då särskilt på kommitténs förslag om inrättande av radiotelefonstationer för åstadkommande av förbättring av isunderrättelseväsendet, om de i Bottenhavet stationerade fyrskeppens förseende med apparater för undervattenssignalering, om förbättrande och förnyande av den nuvarande fyrskeppsmaterielen m. m., ett program, vars genomförande enligt kommitténs beräkningar kräved engångsanslag å omkring 4,700,000 kronor jämte betydande årliga underhålls- och driftkostnadsanslag.

Härtill kommer slutligen, att enligt kommitténs mening en verklig vintertrafik på Norrland förutsätter för dylik trafik särskilt byggda eller förstärkta fartyg, vadan vederbörande rederier skulle hava att räkna med icke obetydliga extra kostnader för själva fartygsmaterielen.

Såsom sammanfattning av det nu anförda vill jag — utan att i detta sammanhang närmare ingå på vintersjöfartskommitténs betänkande och de förslag som däri upptagas — endast konstatera, att anskaffandet och utnyttjandet av en statens havsisbrytare sålunda är en fråga av för statsverket synnerligen betydande ekonomisk räckvidd. Det torde under sådana omständigheter vara förklarligt, att regeringen i en tid, då den statsfinansiella situationen nödvändiggör iakttagandet av den allra största försiktighet i fråga om statens utgifter, icke anser sig hos riksdagen kunna äska de stora anslag, som krävas för det av interpellanten avsedda ändamålet. Till de önsknin-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

Svar å
interpellation.
(Forts.)

gar, som av statsfinansiella skäl måste tillsvidare skjutas å sido, räknar jag anskaffandet av en statens havsisbrytare.

Vad särskilt angår västkustens isbrytarbehov, vill jag i detta sammanhang framhålla, att det dess bättre torde vara högst sällsynt, att isförhållandena därstädes ställa sig så svåra som innevarande vinter. Fastmer torde under normala år de lokala isbrytarresurserna såsom regel vara någorlunda tillfyllest för öppenhållande av för sjöfarten erforderliga rännor. Härifrån talar bland annat den omständigheten att, trots det att Stockholms stads havsisbrytande fartyg, »Isbrytaren II», nu varit i verksamhet under åtta år och staten enligt ett vid fartygets byggande med staden ingånget kontrakt äger möjlighet att under vissa omständigheter få begagna sig av fartyget för isbrytning i andra trakter än Stockholms skärgård, anledning icke förrän i år förekommit att utnyttja denna möjlighet.

Ehuru jag sålunda icke kan ställa i utsikt proposition till årets riksdag i det av interpellanten avsedda syftet, vill jag till sist uttala, att den betydelsefulla frågan om anskaffande av en statens havsisbrytare synes mig böra bliva föremål för förnyat övervägande, så snart den statsfinansiella situationen kan medgiva åtgärder för frågans lösning.

Vidare yttrade:

Herr L i t h a n d e r: Herr talman! Jag ber att till herr statsrådet och chefen för handelsdepartementet få uttala ett tack för det svar han nu lämnat på min interpellation, och det gläder mig att kunna konstatera, att det hos regeringen finnes ett livligt intresse för saken. I fråga om den lämpligaste och riktigaste tidpunkten att gå fram med denna fråga har jag dock en något annan uppfattning än regeringen. Jag tror, att det vore önskvärt ur många synpunkter och icke minst med tanke på den rådande arbetslösheten, om man sökte ordna detta fartygsbygge så, att man dels kunde bereda selsättning åt nu arbetslösa verkstadsarbetare och dels hunne göra undan så pass mycket, att en ny isbrytare kunde ligga i beredskap ett kommande år. Det är emellertid, som sagt, med glädje jag finner, att ett intresse för saken från regeringens sida förefinnes och att regeringen i princip icke har någon erinran att göra mot det önskemål, som här är framställt.

Jag skall vidare få be att få uttala min tacksamhet för det raska grepp, som gjordes, då det gällde att bringa hjälp till olika delar av västkusten. Det var faktiskt i sista stund, på många håll åtminstone, som denna hjälp kom, och de i dessa delar av landet infrusna fartygen befunno sig verkligen i ett mycket allvarligt nödläge.

Som ett skäl för att något förslag från regeringens sida om byggande av isbrytare icke nu vore att vänta, angav herr statsrådet, att inga medel för detta ändamål finnas anslagna i årets budget. Det är ju heller icke att förväna sig över; vi äro ju vana vid isfria vintarrar, och vi kunde helt enkelt icke förutse den eventualitet, som i år

Svar å
interpellation.
(Forts.)

inträffat. Men när nu en sådan situation uppkommit i år, synes mig dock denna fråga vara av så stor betydelse, att man skulle kunna framställa ett särskilt krav på riksdagen i detta avseende, helst som kostnaderna för detta ändamål mycket väl skulle kunna bestri- das från anslaget till arbetslöshetsunderstöd och det således endast vore fråga om en omläggning av anslagets disposition.

Herr statsrådet nämnde i sitt svar bland annat, att driftkost- naderna för en havsisbrytare uppgå till cirka 5,000 kronor om da- gen, då den är i verksamhet, och alltså voro så pass höga, att vi måste taga hänsyn till den saken. Men vad kostar det då per dag för sjöfarten, att fartygen bli liggande i isen? Och det är icke blott sjöfarten, som på detta sätt blir stängd, utan även exportindustrien blir lidande därpå. Jag utgår härvid ifrån, att vi, såsom fallet är under normala förhållanden, hava att räkna med en export och att icke denna såsom nu är lamslagen.

Vad västkusten beträffar, är det ju alldeles riktigt, såsom det sagts, att sådana isförhållanden, som i år hava rått, äro mycket sällsynta. Det är också svårt för de olika orterna att ordna med redskap, som icke behöva komma till användning på 20, 30 år. Det är därför man kan kräva, att staten griper här in, då det behövs. Det blir, som sagt, för dyrbart för de enskilda hamnstäderna att hålla sig med dessa dyrbara isbrytande fartyg, som så sällan behöva tagas i bruk, men man kan tänka sig en annan utväg. Det är ju ett önske- mål, att Norrland, i den mån så kan ske, skall hållas isfritt, så att man kan förlänga seglationstiden för dess vidkommande. Man kunde då tänka sig, att på en gång tillgodose sjöfarten i Norrland och sjöfarten i det övriga Sverige genom att anskaffa havsisbrytare — de böra helst vara två — som dels äro i verksamhet däruppe, dels även hållas i beredskap, i händelse oförutsedda förhållanden skulle uppstå i andra delar av landet. På detta sätt skulle ju dessa isbry- tare varje år uträtta nyttigt arbete.

Det var ett mycket stort antal fartyg, som befriades ur isen un- der den färd, som Stockholms isbrytare gjorde härförleden. Av in- frusna fartyg var det ett, där den nationalekonomiska förlusten, om fartyget gått under, skulle varit oerhört stor, och i dessa fall stodo dessutom många människoliv på spel. Jag syftar här på ångaren »Thule». Den låg infrusen i packisen och var i stor fara att kom- ma i drift och bli uppriven i botten på något undervattensskär, var- av det ju finnes rikligt på den plats där ångaren låg. Nu hände det sig så lyckligt, att vinden till slut vände och isen drev ut, men det bör icke få lämnas åt en lycklig slump att avgöra i dylika fall; mot dylika eventualiteter bör man vara beredd. Det är miljonvärden, som det här gäller, och en anordning, varigenom landet i sin hel- het tryggas mot dylika risker, torde icke vara oöverkomlig.

Jag skall be att få nämna att vi i fråga om våra isbrytareresur- ser äro betydligt efter andra länder. Vår största isbrytare, den- samma som för någon tid sedan var ute på en undsättningsexpedi- tion, har ett hästkraftantal av 3,700, medan den, som kommer där- näst i styrka, nämligen »Isbrytaren II» i Göteborg, icke kommer upp

Svar å
interpellation.
(Forts.)

till mera än 1,315 hästkrafter. Våra övriga isbrytare äro i stort sett icke annat än kraftiga bogserbåtar. I Ryssland däremot har man en isbrytare om 7,500 hästkrafter och en på 3,900 hästkrafter. I Finland har man en på 4,000 hästkrafter, en på 3,850 och en på 3,000. I dessa länder finnas alltså två, respektive tre isbrytare av kraftigare typ, men vi, som i stort sett hava nästan lika svåra isförhållanden som Finland och Ryssland och måste sörja för upprätt-hållandet av en för vårt land synnerligen viktig export, vi ha bara en.

Då det nu icke gäller ett omedelbart igångsättande av arbetet på en sjöående isbrytare — tyvärr, skulle jag vilja säga, ty det är ledsamt att så är fallet — ha vi ju tid på oss att granska själva typerna. Jag skulle dock i detta sammanhang vilja peka på en sak av stor betydelse, och det är, att vi i våra skärgårdar hava svårmanövrerbara leder, vilket gör, att huvudsaken för oss icke är att få så oerhört stora fartyg, men givetvis böra de vara så kraftiga, som det är möjligt att bygga dem. Jag vill hoppas, att all den erfarenhet, som vunnits under de gångna vintrarna och särskilt under den i vinter utförda expeditionen, må utnyttjas, så att vi må komma fram till den för våra förhållanden bästa möjliga typen.

Jag skulle också vid detta tillfälle vilja göra en hönör åt »Svensksunds» och övriga smärre fartygs verksamhet och åt den verksamhet, som flygarna utövade, då det gällde att lämna bistånd åt eljest fullkomligt oåtkomliga fartyg.

Det är emellertid inte endast fartyg, som äro utsatta för stora svårigheter vid sådana abnorma isförhållanden, som här förelegat, utan även för den befolknings vidkommande, som finnes å lots- och fyrplatser, behöfve understundom isbrytare vara att tillgå, för att densamma inte skall bli till den grad isolerad, som nu blivit fallet.

Jag ber emellertid — i överensstämmelse med vad jag sade i början av mitt anförande — att få uttala mitt tack för det intresse, som tydligen förefinnes hos regeringen för denna fråga. Jag uttrycker också den förhoppningen, att det vid nästa års riksdag skall föreligga en proposition i ärendet.

Herr L ü b e c k: Herr talman! Jag skall be att få begagna detta tillfälle att tacka både herr statsrådet och herr Lithander för den förståelse för denna isbrytarfråga, även vad angår den norrländska kusten, som framlyste i deras anföranden. Det är inte alla Göteborgare, som ha samma förståelse som herr Lithander därför, att det är tack vare de starka Norrlandsintressena i detta fall, som man har grundad anledning att räkna med, att man, såsom jag hoppas, redan om några år skall kunna med trygghet bekämpa tillfälligt svåra isförhållanden även i de södra delarna av landet. Det ligger ju nämligen i sakens natur, att om man för Norrlandskustens del har tillräckligt kraftiga isbrytare att tillgå — en eller två, som man brukar säga — så måste dessa helt naturligt på grund av klimatiska skäl under de svåraste månaderna ligga disponibla i sydligare belägna hamnar, användbara på Sveriges ostkust, sydkust

och eventuellt västkust vid sådana exceptionella tillfällen, som nu inträffat bland annat nere i Göteborgstrakten.

Det kan nu inte komma i fråga att något närmare gå in på orsakerna till, att det för Norrlandskustens del är så angeläget att få dessa speciella havsisbrytare till stånd. I allra största korthet skall jag dock be att med sammanfattande av skälen därför få säga, att Norrlandskustens utveckling, som är beroende av en ökad förädlingsindustri med de krav, som därmed följa på mera regelbundna kommunikationer för transport av massgods, hänger ovillkorligen samman därmed, att man gör det bästa möjliga för att förlänga sjöfarten däruppe, framför allt med hänsyn till de hamnar, som ur trafiksynpunkt äro särskilt lyckligt lottade som vinterhamnar, såsom Härnösand, Sundsvall och Ljusne i Härnösandstrakten.

Det är sant, som herr statsrådet säger, att kostnaderna för isbrytare bli ganska stora, framför allt om man mäter med kristidspriser. De äro dock inte så betydande, om man jämför dem med andra kostnader, som vi lägga ned på kommunikationer, t. ex. på järnvägsbyggnader i Norrland. Det skulle nog vara bra, om man litet var gjorde klart för sig, att vad det här gäller att befrämja, nämligen en förbättrad sjöfart på Norrlandskusten, har mycket starka jämförelsepunkter med järnvägskommunikationerna. Dessa två kommunikationsmöjligheter måste ovillkorligen, vad Norrlandskusten angår, samverka på bästa sätt, för att vi inte skola utsätta oss för att trafiken pressas bort från Norrlandskusten och dennas utveckling bli beroende av trafik över norska hamnar, med alla de olägenheter, som för oss nationellt därav skulle komma. Handeln följer som bekant flaggan.

Vad nu kostnaderna till slut angår, så har ju vintersjöfartskommitténs yttrande gått i den riktningen, att man borde börja med havsisbrytare såsom varande det primära för att på detta sätt skapa ökad trygghet även under den tid då man redan nu nödortfittigt kan draga sig fram med sjöfarten på Norrland. Med detta som första steg skulle man efter hand uppnå, att man kunde med största möjliga trygghet utsträcka sjöfarten under en eller annan månad, något som i och för sig vore synnerligen betydelsefullt. Sedan komma som i viss mån sekundära åtgärder den förbättring av säkerhetsanstalterna, som är föreslagen och som inte kommer att medföra synnerligen stora kostnader, särskilt när man besinnar, att det gäller förstärkningsåtgärder, som på grund av rena säkerhetsskäl till förmån för den anställda personalen i varje fall komma att tvinga sig fram i viss utsträckning, även om man icke utsträcker sjöfarten däruppe. Slutligen har man, som herr statsrådet nämnde, att tänka på frågan om isförstärkning av de fartyg, som ingå i själva handelstonnaget; här har man ofta sett den svåraste stötestenen, när det gäller att vidtaga åtgärder i det avseende, varom här är fråga. Jag vill då framhålla, att vintersjöfartskommitténs utredning — med undersökningar gjorda av mycket kompetenta män, överdirektör Hammar vid Götaverken, fartygsingenjören Bremberg och andra — konstaterar, att man visserligen måste åstad-

Svar å
interpellation.
(Forts.)

komma en viss förstärkning av de handelsfartyg, som med nöjaktig trygghet skola kunna följa isbrytarna i spåren, men att denna förstärkning inte vore så synnerligen kostsam; det skulle gälla en kostnadsökning av 9—10 % å anskaffningskostnaden för respektive fartyg. Det påvisades samtidigt, att denna merkostnad, som låge dels i förstärkning av skrovet, dels i förstärkning av maskineriet, skulle man ha till godo därigenom, att den ökade farten skulle medföra tidsbesparing och därmed större inkomster även under sommartiden. Dessa fackmän uttalade därför den meningen, att man i själva verket icke behöfde räkna med några nämnvärda extra kostnader för handelssjöfarten.

Jag vill uttala den förhoppningen, att vi nu äntligen nästa år skola nå fram till ett förslag i denna fråga, beträffande vilken riksdagen redan för åtskilliga år sedan uttalat, att den hörde till de åtgärder, som icke borde utan tvingande skäl uppskjutas, och därtill säga det, att när man går att överväga detta förslag, man icke behöver räkna med, att det har en betydande ekonomisk räckvidd. Jag tror man gör klokt i att jämföra den relativt blygsamma kostnaden, med den ofantliga indirekta nytta en utsträckt sjöfart på den norrländska kusten skulle betyda för utvecklingen däruppe.

§ 4.

Herr statsrådet *Thorsson* överlämnade Kungl. Maj:ts propositioner:

nr 167, med förslag till förordning om ändring i vissa delar av förordningen den 28 oktober 1910 om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering;

nr 169, med förslag till förordning om provtaxering i anledning av ifrågasatt omläggning av det kommunala beskattningsväsendet;

nr 174, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 § i förordningen den 18 juli 1913 (nr 199) angående statsverkets fond av rusdrycksmedel; och

nr 175, angående viss ändring i gällande bestämmelser om vågar.

Ifrågavarande propositioner bordlades.

§ 5.

Föredrogos var för sig de å kammarens bord vilande propositionerna; och hänvisades därvid

till statsutskottet propositionen, nr 145, angående anslag till bestridande av kostnader för officiellt deltagande från Sveriges sida i jubileumsutställningen i Rio de Janeiro år 1922;

till jordbruksutskottet propositionen, nr 142, angående statens lagerhus och fryshus;

till statsutskottet propositionen, nr 146, angående ny definitiv löneroglering för befattningshavare vid hospital och asyler;

till behandling av lagutskott propositionen, nr 127, med förslag till förordning om luftfart;

till bevillningsutskottet propositionen, nr 144, med förslag till förordning om ändrad lydelse av 1 och 3 §§ i förordningen den 30 maj 1919 om rätt för kommun att upptaga särskild avgift vid vissa offentliga nöjeställningar; samt

till bankoutskottet propositionen, nr 149, angående beredande av garantifond åt ett aktiebolag, avsett att lämna stöd åt inhemska kreditanstalter.

§ 6.

Vid härpå skedd föredragning av herr *Månssons* i Hageström vid kammarens nästföregående sammanträde väckta, men då bordlagda anhållan att till hans excellens herr statsministern få framställa spörsmål angående vidtagande av åtgärder för återförande till jordbruket av yngre, övertaliga industriarbetare blev berörda anhållan av kammaren bifallen.

§ 7.

Vidare föredrogos de på kammarens bord liggande motionerna; och remitterades därvid

till konstitutionsutskottet motionen nr 212, av herr *Olsson* i Gävle; samt

till bankoutskottet motionerna nr 213 och 214, av herr *Sköld*.

§ 8.

Härefter föredrogos, men bordlades åter statsutskottets utlåtanden nr 17 A och 17 B, andra sammansatta stats- och andra lagutskottets utlåtande nr 1, andra lagutskottets utlåtande nr 8 samt andra kammarens femte tillfälliga utskotts utlåtande nr 6.

§ 9.

Ordet lämnades nu till herr förste vice talmannen, som yttrade: Herr talman! Jag tillåter mig hemställa, att kammaren ville besluta att på föredragningslistan för morgondagens plenum först bland två gånger bordlagda ärenden uppföra statsutskottets utlåtanden nr 8 A och 8 B, samt sist på samma föredragningslista statsutskottets utlåtanden nr 17 A och 17 B.

Denna hemställan bifölls.

§ 10.

Herr talmannen tillkännagav, att efter överläggning inom talmanskonferensen rörande riksdagens arbete under tiden närmast före

och efter påsk beslutats, att sista arbetsplenium före påsk komme att hållas fredagen den 7 med fortsättning, om så erfordrades, lördagen den 8 nästkommande april, att första arbetsplenium efter påsk skulle äga rum torsdagen den 20 i nämnda månad, därvid gemensamma omröstningar skulle företagas över då godkända voteringspropositioner, samt att under den mellanliggande tiden inga andra ärenden komme att upptagas till avgörande än sådana, som rörde godkännande av voteringspropositioner, skrivelseförslag och dylikt.

Vidare meddelade herr talmannen, att likaledes efter överläggning inom talmanskonferensen beslutats, att arbetsplenium skulle äga rum fredagen den 24 i stället för lördagen den 25 i denna månad.

§ 11.

Interpellation.

Herr V e n n e r s t r ö m, som nu på begäran erhöll ordet, anförde: I en vid början av denna riksdag väckt motion, vilken ännu är beroende å vederbörande utskotts prövning, har jag tillåtit mig att fästa riksdagens uppmärksamhet å den, enligt min mening, synnerligen angelägna uppgiften, att, i avvaktan på den reform, som en gång kan framgå som resultat av processkommissionens arbete, åtgärder redan nu vidtagas för att i görligaste mån underlätta processreformens rationella genomförande. I min motion har jag pekat på nödvändigheten att snarast möjligt få till stånd enhetliga bestämmelser i fråga om domarens utbildning, domstolens rekrytering, befodringsväsendet vid domstolarna och därmed sammanhängande spörsmål. I motionen har jag givit uttryck åt den uppfattningen, att riksdagen tyvärr icke ägnat den uppmärksamhet åt hithörande spörsmål, som betingas av den utomordentliga betydelse, vilken enligt min åskådning i alldeles särskilt hög grad bör tillmätas de privaträttsliga problemen i ett samhälle, som genomgår en snabb demokratisk utvecklingsprocess.

En av de centrala punkterna i detta ämne, utgöres otvivelaktigt av spörsmålet om våra domares avlöningsförhållanden. Detta spörsmål får återigen sin särskilda belysning genom den utsträckning, vari hos oss alltjämt *sportelväsendet* utgör avlöningsform för underrättsdomarna, särskilt för lantdomarna. Utan att nu ingå i någon närmare granskning av sportelsystemet och dess återverkningar torde det få anses befogat, att fastslå, att man på de håll, där man varit i tillfälle att mest ingående studera systemets verkningar och starkast känna trycket därav, men där man tillika varit besjälad av en uppriktig och livlig önskan att undanröja förefintliga hinder för domarämbetets kvarhållande å dess hos oss sedan gammalt höga nivå, genomgående funnit sportelsystemet vara av ondo och dess verkningar ödeläggande.

Riksdagen har och nyligen tagit ett initiativ, som ifrågasätter sportelväsendets avskaffande såsom avlöningsform för domare. I skrivelsen den 21 juni 1920 har riksdagen anhållit. »det Eders Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa utredning rörande frågan, huruvida sportelsystemet såsom avlöningsform för domare lämpligen borde av-

skaffas eller under nuvarande förhållande bibehållas, samt för riksdagen snarast möjligt framlägga det förslag, som av utredningen föranledes».

Interpellation.

(Forts.)

Riksdagens skrivelse föranledde dåvarande justitieministern att för utredning av spörsmålet tillkalla sakkunniga. Dessa, av vilka en varit den nuvarande justitieministern, statsrådet Åkerman, avgåvo sitt betänkande den 24 september 1921, vari föreslogs en väsentlig begränsning av sportelsystemet. Över de sakkunnigas betänkande har sedermera utlåtande avgivits av hovrätten och flertalet av rikets häradshövdingar. Förslaget har, enligt vad jag erfarit, i huvudsak tillstyrkts av Svea hovrätt och flertalet häradshövdingar, som yttrat sig i ärendet.

Vid sådant förhållande hade det särskilt med hänsyn till det nära sammanhang, vari spörsmålet om sportelväsendets avskrivning eller modifiering står till åtskilliga efter varandra uppkommande partiella processreformfrågor, varit att förvänta att innevarande års riksdag beretts tillfälle att taga position till den principiella ståndpunkt ifråga om sportelsystemet, som de sakkunniga uti sitt betänkande intagit. Riksdagen har begärt framläggande av förslag »snarast möjligt», och sakkunniga ha för sin del ansett att deras förslag borde vinna tillämpning från och med 1923.

Någon proposition har emellertid icke avlåtits eller bebådats. Det förljudes till och med, att frågan icke skulle komma att föreläggas ens nästa års riksdag. Anledningen härtill skulle vara, att löneregeringskommittén, till vilken regeringen skulle anse sig nödsakad remittera de sakkunnigas utlåtande, förklarar sig icke medhinnna att inom behörig tid företaga förslaget till granskning. Om det verkligen förhåller sig på detta sätt, bör man för påskyndande av det viktiga problemets lösning på det allvarligaste överväga anordnandet av en sådan förberedande behandling, varigenom ärendet erhåller just den sakligt allsidiga och fördomsfria beredning, som betingas av dess egen art och beskaffenhet, på samma gång som vederbörligt utrymme gives åt de speciella löneregeringssynpunkterna.

Under återopande av vad jag sålunda anført tillåter jag mig hemställa om andra kammarens tillstånd att få till statsrådet och chefen för justitiedepartementet framställa följande fråga:

Har herr statsrådet för avsikt, att efter allsidig och sakkunnig beredning till nästa års riksdag framlägga förslag om avskaffande av sportelväsendet åtminstone såsom huvudsaklig avlöningsform för lantdomarna?

Denna anhållan bifölles.

§ 12.

Herr talmannen meddelade, att herr statsrådet och chefen för finansdepartementet tillkännagivit, att han vid kammarens sammanträde nästkommande dag ämnade besvara herr Lindskogs interpellation angående bankspektionen.

§ 13.

Upplästes följande till kammaren inkomna dödsattest:

Att Karl Albin Björkman, riksdagsman, hemmansägare, från Ingestorp Öfre i Långhems förs. i Älvsborgs län, född den 26 juni år 1870, avled härstädes den 13 mars år 1922. Dödsorsak: sockersjuka, enligt attest av d:r V. Orton. Blir här kristligen begravnen den 23 mars 1922. Efterlämn. makes födelseår 1874.

Betygar Långhems församling i Älvsborgs län den 15 mars år 1922.

Sven Norrman,
Kyrkoherde.

På hemställan av herr talmannen beslöt kammaren att, jämlikt § 28 riksdagsordningen, till Konungen ingå med anmälan om den inom kammaren uppkomna ledigheten efter herr Björkman i Långhem; och blev ett i sådant avseende på förhand uppsatt skrivelseförslag, som nu upplästes, av kammaren godkänt.

§ 14.

Avgävos följande motioner, nämligen av

herr *Holmgren m. fl.*, nr 215, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 125, angående pensionstillägg åt vissa f. d. befattningshavare i statens tjänst m. fl. pensionärer samt vissa änkor och barn efter befattningshavare i statens tjänst m. fl.;

herr *Fjellman m. fl.*, nr 216, i anledning av samma proposition;

herr *Lindberg*, nr 217, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 114, med förslag till förordning om ändrad lydelse av § 5, § 8 mom. 4 och § 9 mom. 2 i förordningen med tulltaxa för inkommande varor den 9 juni 1911; och

herr *Olofsson* i Digernäs *m. fl.*, nr 218, i anledning av Kungl. Maj:ts proposition, nr 89, angående godkännande av tullverkets utgiftsstaten för tiden 1 januari—30 juni 1923 m. m.

Nämnda motioner bordlades.

§ 15.

Till bordläggning anmäldes:

konstitutionsutskottets utlåtande, nr 10, i anledning av väckt motion angående det nuvarande tvåkammerssystemets avlösning av en mera ändamålsenlig folkrepresentation; och

första lagutskottets utlåtande, nr 8, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående upphörande av strafflagen för krigsmakten.

§ 16.

Justerades protokollsutdrag.

§ 17.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

herr <i>Rehn</i>	under 8 dagar fr. o. m. den 18 mars,
» <i>Kloo</i>	» 7 » » 18 »
» <i>Svensson</i> i Grönvik	» 3 » » 18 » och
» <i>Karlsson</i> i Gasabäck	» 8 » » 20 »

Kammarens ledamöter åtskildes härefter kl. 3,52 e. m.

In fidem
Per Cronvall.